

Leto IX, Ribnica, marec 1988, številka 1

REŠETO

Ribnica osemdesetih let. Mestece ob Bistrici v dolini med Veliko in Malo goro, kraj, ki je s svojo širšo okolico dal v zakladnico slovenstva neverjetne dragocenosti duhovnega bogastva, kraj, ki je s svojimi ljudmi vedno predstavljal tipičnost slovenskega upornega, borbenega duha, iščočega vedno nekaj novega. In tudi kraj s svojo širšo okolico, za katerega vedno vsi s ponosom rečemo, da izhajamo iz njega.

V spomin na veliko zmago partizanskega orožja pred petinštiridesetimi leti v gozdovih Velike gore smo pred dnevi, 26. marca v Loškem potoku, praznovali naš letošnji občinski praznik. Praznik, ki nam vsem pomeni obračun preteklega dela in načrtovanje prihodnjih prizadevanj za še hitrejši gospodarski in družbeni razvoj naših krajev.

Proti koncu peljemo v vsej občini pomembne aktivnosti za pomembne odločitve za našo skupno prihodnost. Zadnji razgovori in dogovori tečejo o uvedbi novega, po vrsti že šestega samoprispevka za skladnejši in hitrejši razvoj naših krajev in občine kot celote.

Danes objavljamo v Rešetu med drugim tudi skrajšano poročilo o uresničitvi delovnih načrtov sedanjega samoprispevka ter načrte del po posameznih krajevnih skupnostih v obdobju naslednjega samoprispevka 1988 — 1993. Poseben poudarek bo dan v tem obdobju hitrejšemu razvoju telefonije v občini, pa tudi razvoju komunalnih in številnih drugih dejavnosti. Z zanimanjem boste gotovo prebrali tudi vse drugo, o čemer pišemo v današnji številki.

Vsem občanom naše občine iskreno čestitamo ob letošnjem občinskem prazniku 26. marcu.

Napredek predvsem z lastnimi silami

Pred 35. leti smo v naši občini v tedanjem občinskem ljudskem odboru sprejeli sklep, da se 26. marca proglasi za praznik občine. Sklep je bil sprejet v času, ko globoke vojne rane še niso bile zaceljene — preveč živ in boleč je bil spomin na strahote, ki jih je povzročila okupatorska vojska skupaj z domačimi izdajalci; močan in živ pa je bil tudi občutek zmagoslavja ob zmagi v boju za življenje in smrt slovenskega naroda ter optimizma, da je pot v boljši in pravičnejši družbeni red — v socializem iz ruševin starega sistema, polnega protislovij in krivic, jasna, premočrtna in kratka.

26. marec 1943 kot datum briljantne vojaške zmage slovenskih partizanov v strminah Velike gore, ki je že med vojno postal pojem nepremagljivosti naroda, ki se bori za najbolj pravično stvar na svetu: za svoj obstoj in svojo identiteto, je tudi v težkih povojnih letih obnove in graditve prvih zametkov sedanje gospodarske baze v občini navdihoval naše ljudi z zaupanjem v samega sebe in v svojo sposobnost, da si sami ustvarijo lažje in boljše življenje. Zaradi tega izbira občinskega praznika v tistem času verjetno ni bila težka.

Ko danes iz časovne distance 45 let gledamo na pomen 26. marca 1943 kot pomembne epizode v epopeji, katero predstavlja v naši zgodovini NOB, so mnoge podrobnosti in individualne usode že zamagljene, mogoče za nekatere tudi nevažne. Pa vendar — ali je obujanje spominov na dogajanja iz časov NOB anahronizem, ki nas odteguje od reševanja danes aktualnih problemov? Trdim, da ne!

Odmisliti moramo obrobne dogodke, pa bomo videli, da so osnovna izročila, ki so se izoblikovala med 4-letno osvobodilno vojno in revolucijo še kako neobhodna tudi za današnjo rabo. Morali smo zaiti v težko družbeno in gospodarsko krizo, da ponovno odkrivamo pomen političnih programov OF, AVNOJ, itd. za sožitje in kreativno življenje v heterogeni družbi, družbi različno mislečih ljudi, kakršna je (še vedno) tudi naša, pa če to želimo ali ne.

Res je, hudo so se zmotili tisti, ki so pred več desetletji menili, da bo pot v idealno družbo svobodnih kulturno in materialno (enako) bogatih ljudi kratka in premočrtna. Razvoj proizvajalnih sil ustvarja vedno nova, na žalost tudi vse globlja protislovja, ki so posledica pa tudi vzrok različnih neracionalnosti in neskladij v reprodukcijskih procesih gospodarstva, pa tudi zaostrenih medsebojnih odnosov.

Ta protislovja in vse očitnejši konflikti niso obšla niti ne morejo obiti tudi naša občine.

Pa vendar lahko ugotavljamo, da smo predvsem po zaslugi posameznih vodstvenih struktur OZD v letu 1987 ohranili izredno visoko stopnjo rasti gospodarske aktivnosti, predvsem tistih elementov, ki kažejo v nacionalnem gospodarstvu najbolj zaskrbljivo sliko. Fizični obseg proizvodnje in izvoza na konvertibilno področje ima tako nekajkrat višjo stopnjo rasti od republiških in zveznih povprečij, tudi stopnja rasti števila zaposlenih je še vedno (pre)visoka. Zaostajanje sprememb tečaja dinarja za rastočo inflacijo in administrativno določanje cen je pri naši pretežno izvozno usmerjeni predelovalni industriji povzročilo počasnejšo

rast dohodka od fizičnega obsega proizvodnje in prodaje, vendar pa je rast dohodka še vedno nadpovprečna, tako da lahko računamo, da bo občina Ribnica obdržala svojo visoko mesto na lestvici slovenskih občin po družbenem proizvodu na prebivalca, ki ga je dosegla že v letu 1986.

Pri vsem tem pa je zlasti pomembno, da se naše največje in tudi najuspešnejše OZD glede na rast ustvarjenega dohodka in število zaposlenih ter izvoza (RIKO, INLES, Eurotrans), ne gibljejo v krogu stagnacije s ciljem preživetja, pričakujoč »odrešilne« ukrepe republiških in zveznih izvršnih in upravnih organov, ki bi jim odprla tržišča, zmanjšala stroške, povečalo akumulacijo itd. Računamo predvsem sami nase in na nove mlade strokovnjake, ki prihajajo v delovne kolektive kot štipendisti.

Ob tem se globoko zavedamo, da je prestrukturiranje gospodarstva neprekinjen proces, ki ne pomeni nič drugega kot sprotne prilagajanje proizvodnih programov trgu, izboljševanje kvalitete, zmanjševanje stroškov, materiala in energije itd.

Seveda pa take pozitivne ugotovitve v našem gospodarstvu ne veljajo za vse

Štiri državna odlikovanja

Predsedstvo SFR Jugoslavije je v zadnjem času odlikovalo štiri občane naše občine z visokimi državnimi odlikovanji. Odlikovancem so bila priznanja podeljena na slavnostni seji skupščine občine ob občinskem prazniku 26. marca v Loškem potoku.

Stane Kromar iz Ribnice, vodja mehanične delavnice v ribniškem tozdu Inlesa, je prejel Red dela s srebrnim vencem, **France Lapajne** iz Ribnice Red zaslug za narod s srebrno zvezdo, **inž. Alojz Marolt** iz Ribnice Red zaslug za narod s srebrno zvezdo in **Franc Ilc** iz Ribnice Red zaslug za narod s srebrnimi žarki.

Odlikovancem v imenu bralcev našega lista iskreno čestitamo.

in za vsakogar v občini. Imamo tudi gospodarske subjekte, ki se nevarno zapletajo v začarani krog stagnacije, tehnološkega, kadrovskega in nato še finančnega siromašenja, ki vodi k neizhodnosti oz. k težko rešljivim gospodarskim in družbenim problemom.

Delitev dohodka je tudi v letu 1987 imela tendenco slabšanja, predvsem v škodo akumulacije gospodarstva, pri čemer so se vse vrste porabe: osebna, skupna in splošna povečevale hitreje od dohodka.

V tem letu ni sicer nobena TOZD v naši občini izkazala izgube, kar pa ni garancija, da problemov ne bo; nasprotno, lahko pričakujemo zelo težke probleme. Akumulacija je preznika za normalno poslovanje ob upoštevanju posledic nenormalno visoke inflacije. To sicer dolgoročno najbolj ogroža tiste OZD, ki imajo nizko ali celo negativno stopnjo rasti družbenega proizvoda. V tem trenutku (začetek poslovnega leta 1988) pa pretjoi zaradi velikih odlivov sredstev motnje v finančnem poslovanju tudi proizvodno najbolj uspešnim gospodarskim organizacijam.

V letu 1988 bomo morali nujno na-

rediti premike v gospodarskih trendih oz. obnašanju na področju proizvodnje in porabe, če želimo ohraniti ali celo izboljšati že dosežen življenjski standard delavcev in realizirati nekatere najbolj nujne investicije v infrastrukturo (telefonija, prometnice in kanalizacija v Ribnici) ob predpostavki, da je nadaljnje siromašnje gospodarstva z inflacijo stroškov ter različnih drugih obveznosti izključeno. Predvsem bomo morali zmanjšati sedanjo ekstenzivnost zaposlovanja, rast stroškov v gospodarstvu in še posebej v družbenih dejavnostih, ekstenzivnost stanovanjske gradnje na komunalno neopremljenih zemljiščih in še kaj.

Mislím pa, da je še vedno največja ovira, ki zavira še hitrejši vsesplošen gospodarski in kulturni razvoj Ribnice, lokalistična zaprtost, samozadostnost, odpor ali strah pred vsem, kar prihaja od drugod, skratka provincializem. Velika rast zunanjetrgovinske menjave in vse tesnejše povezave ribniškega gospodarstva z gospodarskimi subjekti v jugoslovanskem prostoru, kjer zlasti prednjačijo Riko, Inles, Eurotrans, v zadnjem času pa se pojavlja tudi ribniška proizvodna Obrtna zadruga, je prav gotovo prava pot izhoda iz krize ne le našega, ampak celotnega jugoslovanskega gospodarstva.

Drugo področje je kultura in aplikacija znanosti v reprodukcijske procese. Z zadovoljstvom opažamo tudi tu pozitivne premike, ki po obsegu še niso zadostni. Prepričan sem, da bomo tudi v zaostrenih gospodarskih pogojih, ki jih v letu 1988 lahko pričakujemo, nadaljevali in napredovali na obeh področjih tako pri sodelovanju z znanstvenimi organizacijami kakor na področju kulturnega življenja. Na področju kulturnega življenja je treba delovati v dveh smereh: podpiranje domačega amaterskega kulturnega življenja, ki doživlja nekakšen preporod, predvsem v pevskih in dramskih sekcijah ter kompletnem delovanju glasbene šole, kakor tudi v organiziranju kulturnih prireditev, ki presegajo občinske okvire in nekaj pomenijo tudi v slovenskem ali celo jugoslovanskem kulturnem prostoru.

Naj ta svoja razmišljanja zaključim s čestitko vsem delovnim kolektivom in občanom naše občine ob občinskem prazniku 26. marcu z željo, da bi tudi v letu 1988, ki bo verjetno eno najtežjih, pogumno reševali svoje probleme, pri čemer ne smemo pozabiti ne stare izkušnje, da smemo računati predvsem nase in iskati izhode v odpravljanju lastnih napak.

Predsednik SO Ribnica
France Lapajne

Štirinajst priznanj občine, pet plaket in ena Urbanova nagrada

Skupščina občine Ribnica je na slavnostni seji ob občinskem prazniku 26. marca v Loškem potoku podelila tudi letošnja priznanja in nagrade občine. Krajevne organizacije, delovni kolektivi, družbenopolitične organizacije in društva so na podlagi razpisa za podeljevanje občinskih priznanj posredovali žiriji za občinska priznanja vrsto predlogov in pobud. Žirija je vse predloge temeljito proučila in v številnih primerih sklenila za posameznike predlagati tudi višja priznanja, odlikovanja predsedstva SFRJ.

Po tehtni razpravi je žirija za podeljevanje občinskih priznanj in nagrad sklenila, da se letos podeli štirinajst Priznanj občine, pet Plaket 26. marec in ena Urbanova nagrada. Občinska priznanja so prejeli:

Priznanje občine: Mirko Modic, Marolče, Franc Škrabec — Ribnica, Norbert Černe — Grčarice, Dragan Golija — Ribnica, Tanja Debeljak — Ribnica, Jože Kos — Ribnica, David Tuzovič — Ribnica, Anton Lavrič — Retje, Jože Modic — Travnik, Ivan Gradič — Ribnica, dr. Ciril Kumelj — Sodražica, Ivan Smisel — Sodražica, Ladka Česaček — Sodražica, Matija Suhadolc — Ljubljana.

Plaketa 26. marec: Janez Kovačič st. — Sodražica, RIKO TOZD Loški potok, Saturnus — obrat Loški potok, Rudi Zbačnik — Ljubljanska banka Kočevje, Dušan Čuk — Evrotrans Ribnica.

Urbanovo nagrado je prejel arhitekt Vlasto Kopač iz Ljubljane (ureditev Parka kulturnikov v Ribnici).

Razvojne možnosti telefonije v občini Ribnica

Nova sodobna centrala, če...

V občini Ribnica smo v preteklih letih beležili dokaj hiter razvoj tako na gospodarskem področju kot pri razvoju infrastrukture, družbenih dejavnosti itd.

Danes lahko mirno trdimo, da temu razvoju ni sledil razvoj telefonije, pa naj ga merimo po številu priključkov na 100 prebivalcev ali po možnostih, ki jih v svetu telefonske zveze dajejo na področju prenosa informacij, razvoja računalniških povezav itd. Omenjeni hiter razvoj in s tem razvojem povezane potrebe družbe, predvsem pa gospodarstva po odprtosti in vsakodnevnih stikov s svetom so občino Ribnico uvrstili v sam vrh občin po rasti števila telefonskih impulzov na telefonski priključek. Ob nespremenjenih kapacitetah je taka rast nujno pripeljala do telefonskih mrkov, ki jih poznamo vsi, ki telefon potrebujemo ob delovnih dnevih med 7. in 14. uro.

Kaj imamo?

Občino Ribnica pokrivajo štiri končne telefonske centrale, to je Ribnica, Sodražica, Loški potok in Dolenja vas s kapaciteto cca 1500 telefonskih priključkov. Te centrale so povezane z vozelnim telefonsko centralo v Kočevju. Vse centrale so klasične, brez večjih možnosti nadaljnje širitve, največje ozko grlo, ki tudi povzroča vsakodnevne telefonske mrke, pa je vozelnica centrala v Kočevju.

Koncept razvoja

Študijska analiza območja je pokazala potrebe po uvedbi vozliščne avtomatske centrala z lokacijo v Ribnici, na katero bodo priključene tudi vse končne centrale območja občine, to je Sodražica, Loškega potoka in Dolenje vasi. Vozelna avtomatska centrala Ribnica bi bila direktno povezana s centralo višjega reda v Ljubljani, zaradi česar bo potrebno zgraditi ustrezen prenosni sistem.

Na podlagi študijske analize izdelan idejni projekt predvideva izgradnjo vozelnice avtomatske centrala v Ribnici v digitalni izvedbi z lokalno kapaciteto 3000 priključkov.

Centrala bo imela seveda vso potrebno opremo za priključitev teh končnih central. Za centralo je pridobljena ponudba ISKRE TELEMATIKE z rokom dobave leto po podpisu pogodbe.

Srednjeročni plan nadalje predvideva širitev centrala v Sodražici in centrala v Loškem potoku z lokalno kapaciteto cca 400 priključkov. Obe centrali naj bi bili v digitalni izvedbi, kar pomeni, da bo nadaljnja širitev veliko enostavnejša kot pri klasičnih izvedbah. V fazi izdelave projektov oziroma izvedbe centrala v Ribnici bo potrebno proučiti možnost širitve centrala v Dolenji vasi za dokončno pokritje lokalnih potreb.

Potrebna finančna sredstva

Na PTT v Ljubljani so na podlagi znanih dejstev — projekti, ki niso v celoti izdelani, pripravili približni proračun za izvedbo celotnega programa razvoja telefonskega omrežja v naši občini. Pri izračunih so upoštevali cene iz decembra 1987.

Telefonska centrala Ribnica	940 milijonov din
Povezava Ribnica—Ljubljana in oprema za preureditev v vozelnico centralo	510 milijonov din
Telefonsko omrežje (2100 priključkov)	600 milijonov din
Skupna vrednost del na območju centrala Ribnica	2 milijardi in 50 milijonov din
Izgradnja telefonskih kapacitet omrežja in prenosnega sistema v Sodražici	664 milijonov din
Izgradnja telefonskih kapacitet v Loškem potoku, krajevnega omrežja in navezava na vozelnico centralo v Ribnici	milijardo in 20 milijonov din
Celotna sredstva, ki so potrebna za izvedbo programa, znašajo torej 3734 milijonov din (tri milijarde 734 milijonov din)	

Možni viri zagotavljanja sredstev

PTT Ljubljana ugotavlja, da se s srednjeročnim planom zastavljeni program ne uresničuje in to predvsem zaradi nezadostnega in nepravočasnega zbiranja potrebnih sredstev. Skupščina območne skupnosti za PTT promet Ljubljana je za to predlagala, da se spremeni srednjeročni plan skupnosti. Predlagane spremembe se našajo tako na spremembo virov financiranja, kjer se predlaga uvedba dodatnega

združevanja sredstev v višini 8 din od telefonskega impulza, ki naj bi ga plačevali vsi koristniki z izjemo prve skupine (občani), kot na skrčenje planiranih investicij. Po predlogu krčenja investicij izpadejo iz tega srednjeročnega obdobja investicije v širitev kapacitet v Sodražici in Loškem potoku, medtem ko se vozelnica centrala v Ribnici uvrsti med regijsko prioritete.

Izpladle investicije, to je centrala v Sodražici in Loškem potoku, pa bi bilo po dogovoru s PTT Ljubljana možno financirati do leta 1983. Zaradi tega prikazujemo možne vire financiranja za celoten razvojni program.

Zdržena sredstva gospodarstva občine Ribnica po sporazumu 800 milijonov din, sredstva SIS za PTT promet milijardo in 600 milijonov din, prispevek za razširjeno reprodukcijo novih naročnikov 780 milijonov din in krajevni samoprispevek 550 milijonov din.

Kot je razvidno iz možnih virov, je med vire vključen tudi samoprispevek, za katerega se bomo odločali v tem letu. Brez tega vira finančne konstrukcije ne bo možno zaključevati, predvsem pa bi v primeru izpada tega vira nastale nepremostljive ovire pri izgradnji krajevnega telefonskega omrežja.

Priznati moramo, da je celotni koncept razvoja telefonije v občini zastavljen dokaj ambiciozno. Pri financiranju programa naj bi sodelovali vsi od združenega dela, PTT-ja in seveda sedanjih kakor tudi bodočih koristnikov oziroma naročnikov. Tako sodelovanje pa je možno samo, če najdemo skupen interes, ki se v tem primeru kaže v:

- v občini Ribnica bi razpolagali po zgraditvi celotnega sistema s cca 4500 telefonskimi priključki, kar pomeni priključek v praktično vsako gospodinjstvo
- nove centrale drugačne povezave zagotavljajo hitro, zanesljivo in cenejšo telefonsko storitev ob vsakem času tako za starega kot novega telefonskega naročnika
- združenemu delu bo zagotovljen razvoj sodobnih prenosov informacij in uporaba sodobnih za poslovni svet nujnih informacijskih oziroma prenosnih sistemov.

Peter Levstik

Ribniška občina se je težko prebijala iz nerazvitosti na poti in v smeri vedno hitrejšega napredka. Podedovana nerazvitost, pomanjkanje industrije v preteklosti, izrazito kmečko prebivalstvo, skopa zemlja, kar vse je bilo desetletja dolgo pogoj za nenehno izseljevanje prebivalstva, je našo občino dolgo potiskalo na rep slovenskih občin. S trdno voljo, trmasto vztrajnostjo, delom in odpovedovanjem nam je uspelo negativne razvojne tokove počasi preusmeriti. Od približno 12.000 prebivalcev občine jih je imelo delo in kruh doma dolgo časa zelo malo; šele okrog leta 1972 smo v občini dosegli število 2000 zaposlenih. In od tedaj se stvari bistveno hitreje premikajo in danes ima delo doma že vsak tretji občan.

Tudi na drugih področjih je bil naš razvoj zelo počasen, zato pa trden, premišljen in stalen. Na področju telefonije, na primer, smo bili dolgo časa povsem na repu slovenskih občin (no, to smo na žalost tudi še danes!). Pomemben napredek je bil dosežen pred petindvajsetimi leti, ko je bila v Ribnici v začetku leta 1963 dograjena nova pošta z avtomatsko telefonsko centralo. To je bil za Ribnico izredno pomemben in velik dogodek, kateremu smo tudi v lokalnem časopisu Novice dali ustrezen poudarek. Z otvoritve nove pošte v pravem zimskem razpoloženju z obilico snega je tudi pričujoča fotografija. Ribnica je stopila z novo pošto v prihodnost, potisnila je v preteklosti staro ročno telefonsko centralo (pošta je bila dotlej v prostorih sedanje trgovine Manufaktura), za vse je bil velik dogodek pridobitev nekaj sto sodobnih avtomatskih telefonskih priključkov. Potem pa smo spet ostali skoro čisto na repu in Ribnica, predvsem pa njeno naglo se razvijajoče gospodarstvo, dan za dnem spet doživlja telefonske infarkte. Iz nezavidljivega položaja se bomo skopali lahko le na način, kakor je sedaj predlagan: s posebnim združevanjem denarja gospodarstva za razvoj telefonije, novo, sodobnejšo centralo in tudi s samoprispevkom. Ker vsi vemo, kako je bilo in čutimo, kako ne sme več biti, nam je povsem jasna usmeritev in to, kaj nam je storiti. Saj bomo?!

Ob zaključku (verjetno zadnjih) vmesnih volitev

Kdo bo opravljal odgovorne delegatske dolžnosti?

S temeljnimi kandidacijskimi konferencami konec februarja in v začetku marca ter občinsko kandidacijsko konferenco 16. marca smo v občini Ribnica pripeljali aktivnosti okrog tokratnih (verjetno zadnjih, saj je vse več glasov proti njim) vmesnih volitev za opravljanje odgovornih delegatskih dolžnosti že močno proti koncu. Ostaja le zadnje dejanje — izvolitev funkcionarjev v skupščini občine sredi aprila in enaki postopki v skupščinah sisov do konca maja.

Volilne aktivnosti je vodila socialistična zveza ob sodelovanju sindikalnih organizacij. Priprav na vmesne volitve funkcionarjev (delegati so bili leta 1986 izvoljeni za celotno delegatsko mandatno obdobje štirih let) smo se v socialistični zvezi lotili pred skoro letom dni. Posebej intenzivno pa so tekale aktivnosti od sredine januarja letos, ko so sledili dotedanjim postopkom evidentiranja in splošnih priprav postopki kandidiranja.

V občini Ribnica je treba na novo izvoliti v skupščini občine in skupščinah sisov 58 vodilnih funkcionarjev — predsednikov in podpredsednikov skupščin ter skupščinskih zborov. Opravljanje vseh teh funkcij (razen predsednika skupščine občine) je neprofesionalno. Skoro vsi funkcionarji opravljajo doslej svoje naloge prvi mandat in so torej lahko ponovno izvoljeni, razen v nekaj primerih, ko so opravljali posamezno funkcijo že v prejšnjem mandatu, ali jim je potekel mandat, niso hoteli ponoviti kandidature ali pa so se odselili.

V vseh temeljnih samoupravnih sredinah (krajevnih skupnostih in temeljnih organizacijah združenega dela) je bilo opravljeno evidentiranje možnih kandidatov. V glavnem so bili evidentirani kot možni kandidati dosedanja funkcionarji, dodanih pa je bilo še nekaj predlogov, v glavnem za »izpraznjena« odgovorna delegatska mesta. Temeljne kandidacijske konference v krajevnih skupnostih in tozdih konec februarja in v začetku marca so v glavnem potrdile evidentirane možne kandidate. Istočasno so potekale aktivnosti okrog evidentiranja možnih kandidatov za najodgovornejše funkcije v republiki (član in predsednik predsedstva SRS, odgovorne dolžnosti v skupščini SRS in skupščinah republiških sisov). Na 22 temeljnih kandidacijskih konferencah v občini je bila v celoti podprta celotna lista predlaganih za republiške funkcije, v sedmih primerih je bila dana posebej podpora Janezu Stanovniku za predsednika predsedstva, v štirih primerih Zlobcu, v po enem primeru pa Bulcu, Fabincu, Ertlu in Drčarjevi.

Na občinski kandidacijski konferenci 16. marca so se delegati s tajnim glasovanjem opredelili za predsednika predsedstva SRS za Stanovnika in Drčarjevo, za člana predsedstva pa za Pleterskega. Oblikovan je bil tudi ribniški predlog za funkcije v republiški skupščini in skupščinah republiških sisov.

In kdo so kandidati za vodilne delegatske funkcije v skupščini občine Ribnica in skupščinah občinskih sisov?

Skupščina občine

- predsednik skupščine: **France Lapajne**, ekonomist, Ribnica, dosedanja predsednik
 - podpredsednik skupščine: **Janez Novak**, org. dela, Loški potok, zap. Inles Ribnica
 - predsednik zbora združenega dela: **Ivan Francelj**, ek. tehnik, Sodražica, Inles TOZD Ribnica
 - podpredsednik ZZZ: **Pavel Šobar**, inž. stroj., Nemška vas, Riko
 - predsednik zbora krajevnih skupnosti: **France Šilc**, org. dela, Praproče, Riko — Rikostroj
 - podpredsednik ZKS: **France Prelesnik**, stroj. teh., Nemška vas, Riko
 - predsednik družbenopolitičnega zbora: **Stanko Rus**, soc. delavec, upok. Ribnica
 - podpredsednik DPZ: **Jože Andoljšek**, lesni tehnik, Breg, Inles Ribnica
- Vsi kandidati za opravljanje odgovornih funkcij v skupščini občine so te dolžnosti opravljali tudi doslej.

Občinska izobraževalna skupnost

- predsednik skupščine: **Lado Orel**, pravnik, Ribnica, advokat v Kočevju
- podpredsednik skupščine: **Olga Tanko**, pravica, Goriča vas, Riko
- predsednik zbora uporabnikov: **Alojz Ruparčič**, lesni inženir, Inles Loški potok
- podpredsednik zbora uporabnikov: **Vesna Postrak**, Ribnica, prevajalka na Riku

- predsednik zbora izvajalcev: **Eva Perušek**, predm. uč. tel. vzg., OŠ Ribnica
- podpreds. zbora uporabnikov: **Viljem Vesel**, predm. uč. Loški potok

Zdravstvena skupnost

- preds. skupščine: **Zinka Benulič**, prof. na OŠ Sodražica, Jurjevica
- odpred. skup.: **Alojz Češarek**, gozdar GG, Ribnica
- preds. zbora uporabnikov: **Hinko Oblak**, učit. prakt. pouka Riko, Ribnica
- predsed. ZU: **Metka Klun**, tekst. tehnik Sukno, Breg
- preds. zbora izvajalcev: **Irfan Sarkič**, zobozdravnik Sodražica
- podpr. ZI: **Darko Križ**, zobotehnik, Ribnica

Skupnost otroškega varstva

- preds. skupščine: **Nina Češarek**, pravica na Riku, Ribnica
- podpr. skup.: **Gordana Lešnjak**, ekonomist Sodražica, Riko Ribnica
- predsed. zbora uporabnikov: **Irena Prus**, ekonomist, Dolenja vas
- podpred. ZU: **Štefka Mlinko**, med. sestra, Ribnica
- preds. zbora izvajalcev: **Julka Lesar**, vzgojiteljica, Ribnica — Breg
- podpred. ZI: **Andreja Bartol**, sanitarni tehnik, Loški potok

Raziskovalna skupnost

- preds. skupščine: **Leopold Trdan**, inž. stroj., Sušje, Riko
- podpr. skup.: **Milena Brezec**, predm. učit., Ribnica

Skupnost za zaposlovanje

- preds. skupščine: **Marjana Radivojevič**, gimn. mat., SO, Ribnica
- podpreds. skupščine:

Kulturna skupnost

- preds. skupščine: **Franci Zajc**, gimn. mat., Ribnica, Riko
- podpred. skup.: **Milan Čirovič**, likovnik, Turist. društvo, Ribnica
- preds. zbora uporabnikov: **Bogdana Košmrlj**, učit. Loški potok
- podpred. ZU: **Ivan Henigman**, ekonomist, Prigorica, Inles
- predsednik zbora izvajalcev: **Bojan Oražem**, uč. glasbe, Ribnica
- podpr. ZI: **Metod Jaklič**, delavec, Sv. Gregor

Skupnost socialnega skrbstva

- preds. skupščine: **Lado Andoljšek**, zdravnik ZD Ribnica, Ortnek
- podpr. skup.: **Rezka Čihal**, adm. teh., Inles Ribnica
- pred. zbora uporabnikov:
- podpred. ZU: **Verica Tanko**, soc. delavka, Slatnik
- pred. zb. izvajalcev: **Ana Andoljšek**, soc. del., Ribnica
- podpred. ZI: **Lučka Ruparčič**, soc. del., Ribnica

Skupnost socialnega varstva

- preds. skupščine: **Nada Rus** — **Kovačič**, soc. del. Ribnica, Riko
- podpred. skupščine:

Telesnokulturna skupnost

- pred. skupščine: **Dušan Erčulj**, uč. tel. vzg. OŠ, Ribnica
- podpred. skup.: **Janez Žuk**, les. teh., Inles Ribnica
- preds. zb. upor.: **Borut Kozina**, elektr., Ribnica
- podpred. ZU: **Marija Pajk**, trgovka, KS Sodražica, Sodražica
- preds. zb. izvaj.: **Alojz Dezordo**, ključ., Grčarice, Riko
- podpreds. ZI: **Milena Košir**, Milena Košir, med. sestra, Breže

Stanovanjska skupnost

- preds. skupščine: **Dušan Jamnik**, les. inž., Grič, Inles
- podpred. skup.: **Andrej Rus**, inž. grad., Rakitnica, Riko
- preds. zb. upo.: **Jože Košmrlj**, učit., Sodražica
- podpred. ZU: **Alojz Zbašnik**, les. teh. Ribnica, Inles
- preds. zb. izvaj.: **France Trdan**, arhit., Ribnica
- podpred. ZI: **Alojz Šilc**, upr. del., Goriča vas

Pokojninsko invalidsko zavarovanje

- predsednik skupščine: **Ivan Petrič**, upokoj., Sodražica
- podpreds. skupščine: **Nada Blatnik**, upok., Ribnica

S svojimi silami iz nerazvitosti

Samoprispevek kot oblika zbiranja denarja za skupne in posamične naloge v naših krajih že tri desetletja in več • Organizirano najprej v letu 1965 za šolo, kasneje za šole, vrtce, zdravstvo, kulturo, telesno kulturo, komunalne zadeve • Samoprispevek že pred samoprispevkom, solidarnost ima med našimi ljudmi dolgoletno tradicijo in globoke korenine • Šesti samoprispevek po krajevnih skupnostih, skupaj delno za razvoj telefonije

Ob zaključku petega in pred šestim samoprispevkom

V občini Ribnica smo pred pomembno in odgovorno odločitvijo, sredi velike politične aktivnosti, ki lahko in mora pomembno vplivati na nadaljnji razvoj vseh naših krajev in občine kot celote.

Konec junija letos se bo iztekel sedanjí, peti dwoodstotni samoprispevek. Zanj smo se pred petimi leti odločili po tehtnem razmisleku in daljših razpravah na referendumu 29. maja 1983. že tedaj smo vedeli, da ta samoprispevek ne more biti zadnji, čeprav je bil že peti zapovrstjo, če hočemo kot celota vsaj približno tako uspešno napredovati, kot smo zadnji dve desetletji. Tudi zahvaljujoč solidarnosti naših delovnih ljudi, njihovemu razumevanju za skupne potrebe in naloge, njihovemu velikemu in dragocenemu »DA« za samoprispevek.

Pred petimi leti smo se odločili deliti samoprispevek v dva namena: v okviru skupnih nalog smo ga delno namenili urejanju potreb šolstva oziroma otroškega varstva (v KS Ribnica odstotek od dveh odstotkov samoprispevka, v KS Sodražica 1,2 odstotka, v KS Dolenja vas, Loški potok, Slemena in Velike Poljane pa pol odstotka), posamične krajevne naloge in potrebe pa so bile predvidene v načrtih del krajevnih skupnosti.

Bogat in obsežen je seznam opravljenih del iz samoprispevka od leta 1965 dalje, ko smo se v večjem delu občine prvič odločili za tak način zbiranja denarja za ureditev šolskih prostorov. Sad prvega samoprispevka je lepa šola v Ribnici. Kasneje so zrasi iz skupnih nalog številni drugi objekti — šola Loški potok, DC 16, športni center v Ribnici, zdravstveni dom, vrtci v Ribnici in Sodražici in še in še. Težko bi našteali vse ostalo — asfaltirane ceste in ulice, vodovode, kanalizacijo, elektrifikacijo, gasilske domove itd. Veliko stvari se je v teh letih nabralo, ki bi jih ne imeli brez samoprispevka in dodatnih prispevkov občanov ter prostovoljnega dela, veliko stvari smo tako postorili in se s tem izvlekli iz globoke nerazvitosti. Občina Ribnica je bila pred dobrimi dvajsetimi leti prav blizu repa šestdesetih slovenskih občin po razvitosti oziroma narodnem dohodku na prebivalca, danes pa se med 65 občinami vrtimo nekje okrog sedemnajstega mesta. **Nič nam ni bilo podarjeno, vse doseženo smo v naši dolini morali ustvariti sami, brez pomoči in brez velikih in bogatih, predvsem pa vplivnih stricев.** Včasih ribniško trmasto celo proti njim. Kaj niso to stvari, na katere smo lahko in moramo biti ponosni? Niso to stvari, ki bi nas morale še bolj spodbujati, kljub kaj malo primernim časom? Sicer pa — kdaj v preteklosti nam je bilo posebej lepo in prijetno? Trdo delo nas je vedno sililo v še trše delo, en dosežek in uspeh je narekoval nove potrebe, te pa novo delo in tako smo počasi, zložno in složno napredovali. Prehrojena pot je dolga, bila je naporna, vendar se je splačala. Cilj pa še ni dosežen, tudi zaradi tega, ker smo se že navadili, postavljati tik pred koncem poti vedno nove in nove cilje. Tudi to je tipično naše — nikdar biti zadovoljen z doseženim, če lahko narediš in dosežeš še več. Hoteti več in bolje ter vedno nekaj novega pa je imperativ našega časa, naše — nikdar biti zadovoljen z doseženim, če lahko narediš in dosežeš še več. Hoteti več in bolje ter vedno nekaj novega pa je imperativ našega časa, našega okolja in naše družbe.

Samoprispevek že pred samoprispevkom

V naših krajih smo poznali samoprispevek že davno prej, predno smo izumili to besedo, jo vkleinili v stroge, toge predpise, uzakonili, naredili iz stvari znanost. Kadar so ljudje v naših krajih, po podeželju nasploh, potrebovali kaj, so enostavno staknili glave skupaj, se dogovorili brez velikih besed, pljunili v roke in stvar naredili. Še pred letom 1965, ko v občini uradno govorimo o samoprispevku, smo na tak način postorili marsikaj. Na tak način sta npr. pričeli rasti zdravstveni postaji v Sodražici in Loškem potoku, tako so konec leta 1963 v Dolenji vasi in Prigorici asfaltirali cesti

skozi vas in to je bil za debelih deset let edini lokalni asfalt v občini. Tako so bili zgrajeni mnogi vodovodi v občini, opravljena je bila elektrifikacija številnih naselij, tako so ljudje urejali vaške in poljske poti, grajeni so bili zadržni domovi, gasilski domovi in še marsikaj.

Uradno govorimo o samoprispevku v občini od leta 1965. Tri leta smo zbirali denar za šolo v Ribnici, spomladi 1968 pa smo izglasovali za vso občino nov petletni in dwoodstotni samoprispevek (šola v Loškem potoku, delno DC 16 v Dolenji vasi). Maja 1973 smo glasovali za nov samoprispevek (šole, vrtec v Ribnici, športni center, vrsta komunalnih stvari), junija 1978 smo kot osrednjo nalogo novega samoprispevka opredelili gradnjo zdravstvenega doma, pet let kasneje, za dosedanji samoprispevek, pa poleg krajevnih nalog še izgradnjo vrtcev in adaptacijo starih šolskih stavb.

Obračun zadnjih petih let

Za skupne naloge (otroško varstvo in šolstvo) smo iz samoprispevka od julija 1983 do konca lanskega leta (štiri leta in pol torej) zbrali skupno 264.947.709 din (skoraj 26 in pol stare milijarde din). Dotok v posameznih letih je bil takle (inflacija je pač vedno višja): druga polovica leta 1983 din 5.476.349, v letu 1984 smo zbrali 15.145.866 din, leta 1985 že 27.541.670 din, 1986. leta 63.831.161 din, v lanskem letu pa kar 152.952.663 din. Že višina samoprispevka v zadnjem letu kaže silno naglo rast inflacije.

Iz poročila, ki ga je skupščina občine Ribnica obravnavala na seji februarja, vzemo, da je bilo v teh letih porabljeno iz sredstev za skupne naloge iz samoprispevka za

— izgradnjo otroškega vrtca v Sodražici	63.736.215 din
— dograditev 3. faze vrtca v Ribnici	173.192.000 din
— montažo učilnic v osn. šoli Ribnica	16.085.023 din

Razlika med zbranimi in porabljenimi sredstvi v višini 11.934.471 din (in verjetno še samoprispevek v prvi polovici tega leta) bo porabljena za uredničenje nadaljnjih nalog iz skupnega programa (adaptacija starih šolskih stavb).

Iz programa skupnih nalog samoprispevka je bila v letu 1987 najpomembnejša investicija dograditev 3. faze vrtca M. Šilc v Ribnici.

Gradnja se je pričela (izdano gradbeno dovoljenje) zadnjega februarja 1987, prizidek je bil dokončan in izročen namenu 2. oktobra, uporabno dovoljenje pa je bilo izdano in v prostore sprejeti otroci 19. oktobra 1987.

Finančni obračun:

končna ocena investicije	472.157.600 din
objekt (SGP Zidar)	437.471.153 din
oprema (Slovenijales)	34.686.447 din
ostanek konec decembra	85.966 din
Prihodki:	
krajevni samoprispevek	173.192.000 din
poseben sam. sporazum	267.272.850 din
sredstva za zaklonišča	2.000.000 din
sk. otr. varstva Ribnica	22.860.000 din
krajev. sk. Ribnica	1.832.750 din
vrtec — amortizacija	5.000.000 din

Doslej 611 milijonov din

Po podatkih Službe družbenega knjigovodstva se je v času od 1. julija 1983 do 31. decembra 1987 zbralo 611.634.093 din samoprispjevka. SDK vsak dotok samoprispjevka avtomatično deli sproti po posebnem ključu in sicer:

43,35 odst. na poseben račun za izgradnjo objektov družbenega standarda — skupne naloge (vrtci, šole),
23,84 odst. na poseben račun KS Ribnica,
7,35 odst. na tekoči račun KS Sodražica,
10,06 odst. na tekoči račun KS Dolenja vas,
10,27 odst. na tekoči račun KS Loški potok,
3,32 odst. na tekoči račun KS Sv. Gregor in
1,81 odst. na tekoči račun KS Velike Poljane

Tako smo v štirih letih in pol sedanjega samoprispjevka zbrali:

za skupne naloge	265.143.604 din
v KS Ribnica	145.813.481 din
v KS Sodražica	44.955.074 din
v KS Loški potok	62.814.786 din
v KS Dolenja vas	61.530.344 din
v KS Sv. Gregor	20.306.237 din
v KS Velike Poljane	11.070.567 din

Nekaj nad dva milijona dinarjev je 3,5 odstotna provizija SDK.

V krajevni skupnosti Ribnica so v prvem letu samoprispjevka zbrali 3.181.188 din, porabili pa 5.991.641 din za vodovode Dane in Dolenje Laze, pločnike in asfaltiranje v Ribnici, telefon v Zadolje in smučarski klub. Razlika med zbranim samoprispjevkom in porabljenimi sredstvi so še dodatni samoprispjevki, ovrednoteno delo občanov in drugi viri iz sisov in gospodarstva. To velja tudi za vsa naša nadaljnja naštevavanja.

V letu 1984 so v KS Ribnica urejali ceste v Žlebiču, razsvetljavo v Sušju, telefon v Zadolje, vrtce v Ribnici, še naprej vodovode iz prejšnjega leta, pločnike v Ribnici, posamezne ceste v Ribnici, Lazih, kupili kontejnerje in plačali anuitete za mrliške vežice. Skupaj je bilo zbrano iz samoprispjevka 9.702.382 din, porabljenih pa 18.913.774 din. V letu 1985 je bilo zbranih 16.238.195 din, porabljenih 42.730.051 za vodovod Dane, cesto v Gor. Laze in Žlebič, za asfalt v naselju Grič, Grajsko ulico, telefon, anuitete, ceste v Hrovači in Slatniku, kanalizacijo v Nemški vasi in gasilske domove. Več teh akcij se je nadaljevalo tudi v letu 1986, poleg tega pa so se vključili še v elektrifikacijo pri Selanu, pri rekonstrukciji Kolodvorske ulice, Ulice talcev ter sofinancirali vodovod v Jurjevici. To leto se je iz samoprispjevka zbralo skoro 23 milijonov, porabljenih pa je bilo nekaj nad 30 milijonov din. V letu 1987 do konca septembra pa se je zbralo blizu 54 milijonov din, porabljenih pa je bilo skoro 66 milijonov za gasilska društva, anuitete, javno razsvetljavo na Bregu, cesto v Gor. Laze, most v Goriči vasi, asfalt v Nemški vasi, asfaltiranje Gorenjske ceste in Lepovč (avans), cesto v Sajevec ter kontejnerje za steklo.

V krajevni skupnosti Sodražica so prvo leto zbrali dober milijon samoprispjevka, porabili pa dobrih šest milijonov (urejanje cest na Vinicah in v Zaporoku, telefon v Ravnem dolu). V letu 1984 so urejali ceste v Malem Zapotoku, na Gori, most v Zamostcu, uredili dovoz na pokopališče, uredili Kurirsko pot ter v makadamski izvedbi ceste v Žimaricah, Sinovici in Strmci. To leto se je zbralo 2.571.293 din samoprispjevka, porabili pa so (skupaj z že omenjenimi viri) 15.566.225 din. Leta 1985 so asfaltirali okoli blokov in gas. doma v Sodražici, uredili ceste pri vrtcu, na Pesku, v Podklancu in še nekatere v makadamski izvedbi. Zbranega samoprispjevka je bilo približno 4,8 milijona, porabljenega denarja skupaj pa skoro 13,6 milijona. V letu 1986 je bilo zbranega denarja 10,5 milijona, investirali so 22 milijonov, v glavnem za urejanje cest, javne razsvetljave, telefone, kanalizacijo in mrliške vežice. V lanskem letu je bilo zbranega samoprispjevka v Sodražici 16.388.617 din, investirali pa so dobrih 54 milijonov, pretežno za mrliške vežice.

Krajevna skupnost Loški potok je večji del denarja iz samoprispjevka vsa štiri leta in pol namenila posodabljanju cest v posameznih naseljih, delno so prispevali tudi za posodobitev ceste proti Sodražici, v tem času so storili precej na področju vodopreskrbe, zgradili v Malem logu bencinsko črpalko, v letu 1986 postavili tudi spomenik padlim v NOB ter dogradili mrliške vežice. V štirih letih in pol so zbrali 45.361.173 din samoprispjevka, vrednost opravljenih del pa je kar 216.049.173 din. Dodatnega samoprispjevka je bilo 12,8 milijona, delo občanov pa je ovrednoteno na 28,5 milijona din.

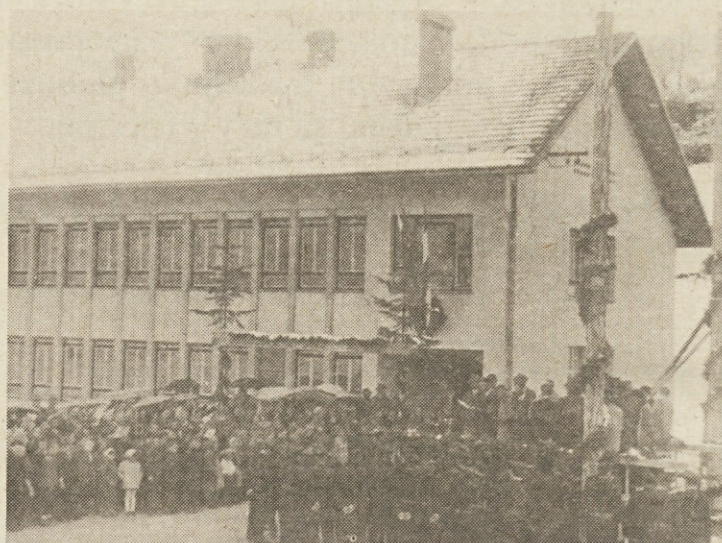
Najpomembnejša investicija v **krajevni skupnosti Dolenja vas** je bila v obdobju sedanjega samoprispjevka gradnja novega pokopališča. Načrti zanj so narejeni, še vedno pa ni urejeno lastništvo zemljišča, tako da z gradnjo do zdaj ni bilo mogoče začeti. Se pravi, da jih izvedba te najpomembnejše naloge čaka v tem letu oziroma takoj, ko bo urejena stvar z zemljiščem. Sicer pa so namenjali denar iz samoprispjevka in iz drugih virov za začetna dela za pokopališče (načrti), za popravilo pokopališča v Rakitnici in Grčaricah, za asfaltiranje posameznih cest, vodovod v Grčarske Ravne, kanalizacijo, javno razsvetljavo, nakup kontejnerjev za smeti, dograditev gasilskih domov ter ureditev telefonije v naseljih krajevne skupnosti. Skupaj je bilo zbranega samoprispjevka v višini 21.543.514 din, vrednost opravljenih del je 52.184.514. Dodatnega samoprispjevka je bilo 24.341.000, ovrednoteno delo občanov znaša 300.000, iz drugih virov pa so dobili šest milijonov din.

Velika dela so bila opravljena v tem času tudi v najmanjših dveh krajevnih skupnostih in sicer v **Sv. Gregorju** v vrednosti nekaj nad 83 milijonov (zbrali so 16.390.000 din samoprispjevka), pri delih pa je šlo v glavnem za komunalno urejanje. Prav tako so v **KS Velike Poljane** največji del samoprispjevka in sredstev iz vseh dodatnih virov namenili pretežno komunalnim nalogam, posodabljanju cest, elektrifikaciji, preskrbi z vodo, gasilskemu domu. Samoprispjevka se je nabralo 7.714.702 din, vrednost opravljenih del pa znaša 17.777.702 din.

Samoprispjevki nekajkrat oplemeniteni

Sredstva krajevnega samoprispjevka so bila torej večkrat oplemeniteni z dodatnim prispevkom občanov, prostovoljnimi delom ter denarjem iz številnih drugih virov. Samoprispjevki je v veliko primerih bil osnova za izvedbo posamezne akcije.

Skupna vrednost vseh opravljenih del v krajevnih skupnostih znaša v tem obdobju 644.477.971 din, kar je skoro pet in polkrat toliko, kot je bilo s samoprispjevkom zbranega denarja. V seznamu opravljenih del pa še niso zajeta vsa dejansko opravljena dela, pač pa le tista, pri katerih je krajevna skupnost nastopala kot investitor.

Ljudje v naših krajih so si s skupnimi, solidarnostnimi akcijami znali pomagati na poti napredka tudi takrat, ko še nismo poznali besede samoprispjevki oziroma stvari nismo imeli zakonsko opredeljene. Zapisalo se nam je že, da sta bili na podoben način grajeni tudi zdravstveni postaji v Sodražici in Loškem potoku. V obeh primerih se je gradnja pričela na pobudo krajanov, ki so lep delež potrebnega denarja zbrali sami s prispevki, materialom in delom. Prvega maja bo minilo 26 let od otvoritve zdravstvene postaje v Loškem potoku, ki je (vsaj v večji meri) tudi rezultat neke vrste samoprispjevka. Na sliki — s svečane otvoritve zdravstvene postaje v Loškem potoku 1. maja 1962. leta.

Približno tak je pogled nazaj, na preteklih pet let zadnjega samoprispjevka in sploh vseh dosedanjih samoprispjevkov v občini in njenih posameznih krajevnih skupnostih. In kako v prihodnje, v naslednjih petih letih ob morebitnem novem samoprispjevku? Na kratko bomo poskusili predstaviti načrte aktivnosti po posameznih krajevnih skupnostih za naslednji samoprispjevki, kakor so se izoblikovali v dosednji javni razpravi.

1. V postopku vsklajevanja programov krajevnih samoprispjevkov je Društvo za pomoč prizadetim v duševnem in telesnem razvoju ponudilo kot skupno nalogo tudi izgradnjo delavnice pod posebnimi pogoji. Naloga ni v celoti definirana, v postopku usklajevanja pa je bila ponujena krajevnim skupnostim, ki so sprejele stališče, da so pripravljene sprejeti ponujeno nalogo in v programih nameniti 5% zbranih sredstev samoprispjevkov za njeno realizacijo pod pogojem, da bo naloga predhodno definirana.

2. Program razvoja telefonije je v celoti sprejet in je za financiranje programa dogovjen naslednji ključ zbiranja sredstev:

RIBNICA — 25% zbranih sredstev
DOLENJA VAS — 10% zbranih sredstev
LOŠKI POTOK — 25% zbranih sredstev
SODRAŽICA — 25% zbranih sredstev
SV. GREGOR — 10% zbranih sredstev
VEL POLJANE — 5% zbranih sredstev

Predlog programov krajevnega samoprispevka

Socialistična zveza, predvsem pa vodstva krajevnih skupnosti v občini, občinski izvršni svet ter komunalna oziroma cestna skupnost so v zadnjih mesecih z vso resnostjo pričeli pripravljati izhodišča za oblikovanje načrtov del morebitnega prihodnjega samoprispevka. Nova zakonodaja o referendumu in samoprispevku poudarja najprej **krajevni samoprispevek**, medtem ko se občinski lahko uvede le v res izjemnih primerih. Zaradi tega je tudi največji del odgovornosti za pripravo načrtov in izvedbo referendumov najprej na krajevnih skupnostih. Seveda pa nam tudi v občini kot celoti ne more biti vseeno, kako se bomo lotili stvari in kako jo bomo, skupaj z volilci, tudi izpeljali.

Več kot dobro se zavedamo, da časi in razmere niso kaj prida naklonjeni samoprispevku. V bližnji in širši okolici imamo v zadnjem času več kot dovolj primerov propadlih referendumov, kar vse naj bi bila tudi šola za čim bolj pravičen, odprt in jasan pristop pri načrtovanju. V prid samoprispevku pa po drugi strani govori dovolj dolga pozitivna tradicija v občini, saj imamo s samoprispevki že precej več kot dvajset let izkušenj, v prid samoprispevku govori tudi vse, kar smo doslej zgradili na temeljih solidarnosti, to je s samoprispevkom.

V krajevnih skupnostih so se nekaj mesecev z vso skrbnostjo in odgovornostjo oblikovali predlogi možnih načrtov del iz samoprispevka. Sestavljalce načrtov je vodilo spoznanje, da so eno želje in potrebe, nekaj povsem drugega pa dejanske možnosti. Načrti del morajo seveda izhajati iz tega zadnjega, resničnih možnosti in pa tega, da je število tistih, ki lahko k samoprispevku še dodatno kaj prispevajo, vedno manjše. Najpomembnejši »drugi del« pri uresničevanju posamezne akcije je ob samoprispevku ter dodatnem prispevku in prostovoljnem delu občanov gotovo komunalna oziroma cestna interesna skupnost in prav z njima je bilo potrebno pred dokončnim kolikor toliko jasnim oblikovanjem načrtov del predvidevanja tudi vskladiti.

V času javne razprave o oblikovanju predloga načrtov del iz prihodnjega samoprispevka je bilo izrečenih tudi nekaj pobud o morebitnih skupnih akcijah, zanimivih za vse krajevne skupnosti in občane. Tako je bilo predlagano, naj bi ob povsem krajevnih načrtih vključili v skupen program tudi vprašanja skupnega razvoja telefonije v občini, izgradnjo doma starejših občanov, izgradnjo delavnice pod posebnimi pogoji (predlog društva za pomoč prizadetim v duševnem in telesnem razvoju) ter skupno urejanje okolja oziroma preskrbe z vodo.

Strokovne razprave in ocene možnosti so osnovno prednost dale skupni skrbi za skupen razvoj telefonije v občini, o čemer v tej številki Rešeta pišemo še posebej. Vodstva krajevnih skupnosti pa so se dogovorila tudi o možnostih delnega združenja denarja za izgradnjo delavnice pod posebnimi pogoji.

Predlog načrta del v posameznih krajevnih skupnostih je končno izoblikovan in kolikor se je dalo, tudi vsklajen z razvojnimi načrti cestne in komunalne interesne skupnosti. Načrti del, ki jih danes objavljamo kot informacijo in napolnilo za nadaljnjo javno razpravo, niso posebej finančno ovrednoteni (oziroma o finančni pokritosti posebej ne pišemo). Skupščine krajevnih skupnosti bodo o njih še ponovno razpravljale, jih, če se bodo tako odločile, sprejele kot dejanske delovne načrte in vključile v odloke o razpisu referendumov. Potem pa se bomo občani na referendumu odločili zanje (ali pa ne).

Glasovanje o uvedbi naslednjega samoprispevka časovno še ni opredeljeno, izvesti pa bi ga morali tja do konca maja, če naj samoprispevek velja od 1. julija dalje (po izteku sedanjega). Tudi o tem bodo sklepale skupščine krajevnih skupnosti. Koordinacijsko telo pri OK SZDL bo krajevnim skupnostim le v pomoč pri organizaciji in izvedbi vseh aktivnosti.

KS Ribnica: v glavnem ceste, pa še marsikaj drugega

Najobsežnejši načrt del prihodnjega samoprispevka je nastal seveda v KS Ribnica, ki je tudi daleč največja skupnost. Predvidena so naslednja dela in akcije:

1. rekonstrukcija in asfaltiranje ceste Bukovica — Dane
2. asfaltiranje ceste Hrovača — magistralna cesta M-6 z izgradnjo parkirnega prostora pri pokopališču
3. rekonstrukcija in asfaltiranje ceste Otavice — Ograda
4. rekonstrukcija in asfaltiranje ceste Goriča vas — Otavice
5. asfaltiranje ceste Dolenji Lazi — Zapuže
6. rekonstrukcija in asfaltiranje ceste Jurjevica — Ravni dol (v dveh fazah)
7. rekonstrukcija in asfaltiranje ceste Žlebič — Fužine
8. sofinanciranje vozlišče avtomatske telefonske centrale v Ribnici (po predlaganem ključu 0,5%)
9. izboljšanje kvalitete pitne vode
10. sofinanciranje obnove vrtca in šolskih prostorov
11. sofinanciranje izgradnje kanalizacije v Ribnici
12. sofinanciranje rekonstrukcije Opekarske ceste
13. sofinanciranje rekonstrukcije Šeškove ulice
14. sofinanciranje obnove Miklove hiše v Ribnici
15. sofinanciranje izgradnje avtobusne postaje v Ribnici
16. asfaltiranje ulic v mestnem naselju Ribnica
17. pločniki ob Gorenjski cesti v Ribnici
18. javna razsvetljava na območju krajevne skupnosti
19. sofinanciranje kanalizacije in čistilne naprave v Sušju
20. sofinanciranje izgradnje mrliških vežic v Jurjevici
21. sofinanciranje rekonstrukcije mostu v Sajevcu
22. signalizacija na železniškem prehodu v Dol. Lazih (oba prehoda)
23. dograditev kanalizacije v Bukovici
24. asfaltiranje ulic v Nemški vasi

25. dokončanje asfalterjskih del na Griču
26. tekoče vzdrževanje krajevnih cest in ulic

KS Sodražica: obsežen spisek nalog

1. rekonstrukcija in asfaltiranje ceste Lipovšica — Ravni dol
2. rekonstrukcija in asfaltiranje ceste Lipovšica — Nova Štifta
3. rekonstrukcija in asfaltiranje ceste v Žimaricah (Čampe)
4. izgradnja avtobusnih postajališč v Podklancu, Zamostcu in Vagovki

Naselje Žimarice

5. posodobitev ceste »Gasa«
6. posodobitev ceste »Kožarji«
7. posodobitev površine pred trgovino
8. makadamska posodobitev ceste do Pirca in Intiharja
9. sofinanciranje dokončanja gasilskega doma
10. načrti za kanalizacijo

Naselje Podklanec

11. posodobitev ceste in mostov v Podstene
12. posodobitev ceste in mostov v Matetih

Naselje Globel

13. posodobitev ceste Globel — Sedlo — Pesek
14. posodobitev ceste do Miheliča

Naselje Zamostec, Preska in Sinovica

15. posodobitev ceste v Podgori in Grdem dolu ter nadaljevanju urejanja ceste v Sinovico
16. načrti kanalizacije

Naselje Jelovec

17. protipožarni bazen
18. druga manjša komunalna dela

Naselja Lipovšica, Ravni dol, Nova Štifta

19. zamenjava vodovodnih cevi

Naselja Gore

20. posodobitev ceste na Betonovo in nekaterih manjših odcepov

Naselji Zapotok, Vinice

21. posodobitev ceste do Sv. Marka
22. dokončanje ceste in kanalizacije v Malem Zapotoku in ureditev protipožarnega bazena

Naselje Sodražica

23. dokončanje ceste na Strmci
24. sofinanciranje urejanja ostalih ulic
25. avtobusna čakalnica
26. javna razsvetljava po naseljih
27. kontejnerji za odpadke po naseljih
28. sodelovanje pri obnovi šole v Sodražici
29. sofinanciranje razvoja telefonije po ključu (0,5%)

KS Sv. Gregor: ceste, šola, prehodi preko proge

1. asfaltiranje ceste Sv. Gregor — Mala Slevica
2. makadamska rekonstrukcija ceste Ograja — Hojče — Hudi konec
3. makadamska rekonstrukcija nekategorizirane ceste Mlake — Vintarji
4. razvoj telefonije v občini po predlaganem ključu (0,2%)
5. adaptacija šolskih prostorov (ogrevanje):
6. izgradnja nekategor. ceste v Zlati rep
7. izgradnja parkirnih prostorov v Ortneku in Sv. Gregorju
8. ureditev železniškega nadvoza v Dol. Podpoljanah
9. posodobitev nekaterih nekategor. cest
10. signalizacija na železniških prehodih

KS Velike Poljane: ceste, pokopališče, elektrika...

1. razširitev pokopališča
2. asfaltiranje nekateg. ceste Ortnek — Dol. Podpoljane
3. asfalt. nekateg. ceste v Gor. Podpoljane
4. elektrifikacija Sv. Tomaž — Karner
5. razširitev krajevne ceste Vel. Poljane — Bukovec — Škrajnek
6. asfalt. odcepa ceste v Prapročah proti Šilcu
7. asfalt. ceste Vel. Poljane — Bukovec (do hiše Pirnat — cca 4 km)
8. razvoj telefonije po ključu (0,2%)

9. parkirni prostor v ortneku
10. signalizacija na žel. prehodih
11. gasilski dom

KS Loški potok: vrtec, kulturni dom, ceste, RTV pretvornik...

1. razvoj telefonskega omrežja in central — po ključu (0,5%)
2. izgradnja oddelka vrtca
3. adaptacija kulturnega doma
4. posodobitev ceste Hrib — Blošček (2 km)
5. posodobitev region. ceste Hrib — Travnik (0,6 km)
6. posodobitev nekateg. ceste Retje — Hrib
7. manjša popravila na drugih cestah v krajih Srednja vas, Hrib, Mali log, Retje, Travnik in Šegova vas
8. nakup 5 zaprtih kontejnerjev za komunalne odpadke
9. montaža RTV pretvornika za dodaten program ali izvedba kablanskega sistema
10. ureditev cestnoprometne signalizacije v naseljih
11. ureditev večnamenskega igrišča v Retjah
12. manjša vzdrževalna dela na nekategoriz. cestah po naseljih Loškega potoka
13. druge naloge (montaža najnujnejših javnih luči ipd.)

KS Dolenja vas: avtobusna postajališča, kanalizacija, otroško varstvo...

1. izgradnja avtobusnih postajališč v Prigorici in Dolenji vasi
2. izgradnja kanalizacije s čistilno napravo
3. izgradnja dveh oddelkov vrtca
4. posodobitev šolske kuhinje
5. mrliška vežica v Rakičnici
6. pokopališka ograja v Grčaricah
7. asfaltiranje okrog 1 km ulic
8. javna razsvetljava
9. rekonstrukcija makadamske ceste v Rakičnici z mostom in škarpo
10. razvoj telefonije, prispevek po ključu 0,2%.

Pred vami so torej okvirni predlogi načrtov del iz prihodnjega krajevnega samoprispevka. Vse, kar je v načrtih, seveda ne bo financirano samo iz samoprispevka, pač pa so povsod predvideni sorazmerno precejšnji deleži cestne ali komunalne skupnosti, sodi pa v sklop nujnih potreb v posameznih krajih.

V času do referendum (predvidoma konec maja naj bi bil) so potrebne še številne aktivnosti v vseh krajevnih skupnostih. Vsekakor bo potrebno povsod v čim širšem krogu krajanov, tudi po posameznih naseljih, o predvidenih načrtih ponovno spregovoriti, posamezne stvari morda podrobneje opredeliti, dopolniti, marsikaj premalo dorečenega doreči. Skupščine krajevnih skupnosti, ki naj bi v medsebojnem soglasju sprejele sklep o razpisu referendum, pa bodo svoje in naše skupne programe seveda potrdile.

Prosimo vse občane, da v prihodnjih razgovorih na zborih občanov ali v drugih delegatskih oblikah dogovarjanja v krajevnih skupnostih neposredno sodelujejo, pomagajo dokončno oblikovati predloge načrtov del in kar največ prispevajo, da bo akcija, za katero se odločamo, to pa je prihodnji, šesti krajevni samoprispevek, kar najbolje uspela. Uspela za naš skupen razvoj, za nas vse in vsakogar posebej v naši občini.

KS Velike Poljane

Brez samoprispevka ne gre

Analize zadnjih samoprispevkov povedo, da je bil sam znesek iz naslova samoprispevka sorazmerno majhen v primerjavi z vrednostjo vseh opravljenih del. Moramo pa reči, da je bil ta znesek velikokrat štart za začetek še kako potrebne akcije. Krajevna skupnost Velike Poljane je bila že v vseh dosedanjih obdobjih deležna dela solidarnostno zbranih sredstev, saj je bil že ključ tak, da je bil ugoden za našo in krajevno skupnost Sv. Gregor. Zaradi razvejane terena in majhnega števila prebivalcev je razkorak med na prebivalca zbranimi sredstvi in potrebami predvsem na področju komunalnega urejanja še toliko večji.

Za realizacijo zastavljenih programov smo tako morali ob **zagonem dinarju** — iz samoprispevka dobljenem denarju — iti v pridobitev še ostalih sredstev. Tu smo se običajno zatekali k našim delovnim organizacijam in SIS-u za komunalno dejavnost. Vsekakor pa ne moremo mimo pomembnega vira, to je deleža krajanov, ki se je pojavljal v obliki prispevka v denarju, lesu materialu, traktorskih in delovnih urah. Skoraj pri vsaki akciji smo združili vse omenjene oblike in rezultat tega je ugotovitev:

Program samoprispevka za obdobje 1983—1988 je v celoti realiziran

Verjetno smo že malo pozabili, kaj smo pravzaprav načrtovali pred petimi leti, zato za osvežitev samo kratak pregled zadnjega samoprispevka:

- Rekonstrukcija ceste skozi Velike Poljane do vasi Vrh
- Ureditev ceste proti pokopališču Sv. Tomaž
- Rekonstrukcija ceste proti Dulam
- Telefonski priključki
- Elektrofikacija »Vahtnice«
- Sofinanciranje gasilskega doma v Velikih Poljanah
- Manjše rekonstrukcije poti iz Gornjih in Dolnjih Podpoljan do avtobusnega postajališča, pretežno z delom krajanov

Vse te naloge (gasilski dom in dokončanje ceste Velike Poljane — Vrh v programu 1988 v delu) so opravljene, od tega je delež samoprispevka dobrih 15%, vse ostalo pa je zbrano na že omenjen način.

Program iz sredstev samoprispevka 1988—1993

Ne samo želje, ampak potrebe v naši krajevni skupnosti so še zelo velike, če se hočemo približati standardu, ki ga ima večina naše občine. Imamo še štiri hišne številke brez elektrike, asfalt samo do Velikih Poljan, kapanica na »Samočah« bo verjetno še dolgo edina oblika vode itd. Nov samoprispevek naj bi tako bil zopet že omenjen **zagonski dinar**, ki ga bomo morali oplemenititi na vse mogoče načine, če bomo hoteli imeti čez pet let uspešno inventuro. Uspešno izglasovan referendum v naši krajevni skupnosti je tako edina možnost, da se kraj naprej razvija, saj sami sebi lahko največ pomagamo.

Program samoprispevka pa obsega:

1. Dograditev gasilskega doma
2. Elektrifikacija Sv. Tomaž — Karner
3. Razširitev krajevne ceste Velike Poljane — Bukovec — Škrajnik
4. Asfaltiranje ceste Dolnje in Gornje Podpoljane odcep do Šilca in Velike Poljane — Bukovec do hiše Pirnat (4 km asfalta)
5. Dokončanje del na cesti Velike Poljane — Vrh
6. Razširitev pokopališča pri Sv. Tomažu

Samoprispevku na rob

Samoprispevek v občini Ribnici je gotovo veliko prispeval, da smo dosegli današnji nivo življenjskega standarda. Pa še nekaj dobrih strani vidim v tej naši skupni nalogi.

1. Samoprispevek je rokovno v sredini planskega obdobja, kar dejansko pomeni bolj zgoščeno planiranje in tudi pregled, kaj smo napravili.
2. Stalni pregled nad sredstvi in kaj je bilo opravljenega je pri vseh nosilcih vcepil odgovornost, ki se ne odraža samo na področju predvsem komunalnega urejanja, ampak tudi pri vsakdanjem delu v delovnih organizacijah.
3. Aktivnost pri izvedbi akcij iz naslova samoprispevka nas združuje, bogati, utrjuje medsebojne odnose, delo vaških odborov in vseh drugih oblik, potrebnih za bogato življenje v vseh pogledih.

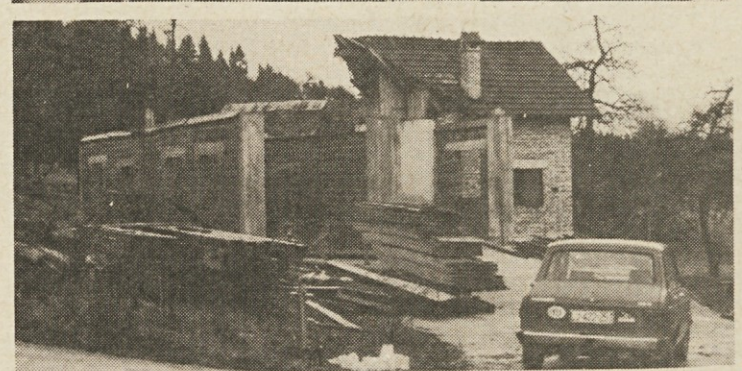
Poziv krajanom krajevne skupnosti Velike Poljane

Pred petimi leti je bila v odstotkih naša krajevna skupnost na zadnjem mestu po številu »za« samoprispevek. Razlogi so bili: pomanjkanje vode na Močilih pa nekaj brez pravega razloga poti.

Res je, da so časi za dodatno obremenitev slabi, toda ravno zato moramo še bolj stopiti skupaj. Ta skupaj pa se naj odrazi na referendumu in z javnim zahtevkom po nadaljnjem razvoju naše krajevne skupnosti, občine in tudi širše družbe.

France Šilc

Dedek Mraz na Velikih Poljanah

Mala Nataša se ni dedka Mraza nič bala. Prav hudomušno je odgovorila mlademu dedku Mrazu, ki je za prvič kar korajžno delil pakete. Povedal nam je, da nam letos ne bo mogel nič pomagati, zato je poprosil za sliko Gasilskega doma v izgradnji. Bo dedek Mraz kaj pomagal tudi pri Poljanskem samoprispevku oz. referendumu zanj? Pa me ob letu razveselite s streho na njem, potem pa bom zopet pomagal. Opomba: mladi dedek Mraz je te dni odšel služiti vojaški rok.

Na dveh skupščinah sprejeta resolucija in proračun

V zadnji številki Rešeta smo zapisali nekaj temeljnih misli iz osnutka letošnjega razvojnega dokumenta v naši občini — resolucije. Končno besedilo resolucije je skupščina občine po daljši javni razpravi sprejela na zasedanju v februarju.

V javni razpravi na predlagani dokument ni bilo večjih bistvenih pripomb, vsaj ne takih, ki bi naše letošnje razvojne načrte pomembneje spremenile. Ugotovljeno je bilo sicer, da je bilo dokument spriču zapletov okrog sprejemanja jugoslovanske resolucije težko pripravljati in sprejeti v kolikor toliko realnih okvirih in da je zaradi tega pač tipično jugoslovanski, premalo dorečen, preveč splošen in s precejšnje mero optimizma. Obenem je bilo tudi poudarjeno, da dobršen del optimizma pri načrtovanju razvoja naše občine v tem letu narekujejo dosedanja gospodarski dosežki in splošen razvoj vseh dejavnosti, optimistična predvidevanja pa bodo od vseh občanov zahtevala predvsem trdo in odgovorno delo skozi vse leto, da bomo zapisano in željeno tudi uresničili. Le na tak način bomo uspeli tudi ohranjati vsaj približen nivo doslej doseženega standarda v občini.

Realna rast družbenega proizvoda naj bi se v tem letu povečevala po stopnji 3%, fizični obseg proizvodnje pa 4 odst. (za to smo v lanskem letu zapisali 4,5 odst., dosežena pa je bila preko 24 odst., kar je daleč nad republiškim pov-

prečjem). Produktivnost naj bi rasla po stopnji 2 odst., prav toliko tudi rast zaposlovanja, izvoz naj bi se povečal za najmanj 8 odst., uvoz pa rasel počasneje od izvoza. Delež investicij v družbenem proizvodu naj bi se zniževal, akumulacija pa naj bi rasla hitreje od dohodka.

Nosilec gospodarskega razvoja občine ostaja seveda industrija, ki pa zaradi zunanjih neugodnih gibanj ne bo mogla doseči več kot štiri odstotno rast fizičnega obsega proizvodnje. Predvideno rast družbenega proizvoda bomo dosegli s povečanjem produktivnosti, z racionalno izrabo energije, z aktivnejšim vključevanjem v zunanjetrgovinsko menjavo ter z izboljšanjem ekonomičnosti in rentabilnosti poslovanja.

Kljub slabi akumulaciji bo nujno uresničiti nekatere naložbe v industriji, predvsem tiste, ki bodo zagotovile dinamičnejšo rast proizvodnje. V tem letu vrsta organizacij združenega dela načrtuje nove investicije v proizvodne prostore, opremo in tehnologijo, pred zaključkom pa so tudi nekatere večje naložbe v posameznih kolektivih iz prejšnjega in prejšnjih let.

Načrti letošnjega gospodarskega in

V prejšnji številki Rešeta smo objavili (zdaj že zgodovinsko) sliko hiše v Grčaricah, ki je že ni bilo več. Do lanskega poletja je bila v nekdanji Jakličevi hiši v Grčaricah trgovina Gozdar. Zaradi popolne neustreznosti lokala je bilo nujno trgovino zapreti ali jo temeljito obnoviti oziroma zgraditi novo. Zgodilo se je zadnje. Ribniški tozd Merkatorja je imel posluš za želje krajanov, še bolj potem, ko sta se akciji pridružila še Riko in skupščina občine ter gozdarji. Največji delež od sofinancerjev novega objekta je nosil Riko, ki je v okviru trgovine zgradil tudi veliko garažo za svoj delavski avtobus. Nova trgovina (pa tudi garaža) že veselo služi svojemu namenu od približno novega leta, čeprav uradnega odprtja še ni bilo.

družbenega razvoja v okviru srednjeročnega plana so v naši občini dejansko optimistični, vendar v skladu s predvidevanji v delovnih kolektivih. Uresničevanje predvidenih nalog bo omo-

gočilo tudi gospodarsko rast, ob tem in s tem pa bomo lahko ohranili tudi doseženi družbeni standard na vseh področjih našega življenja. Tudi to je ena izmed postavk letošnje resolucije.

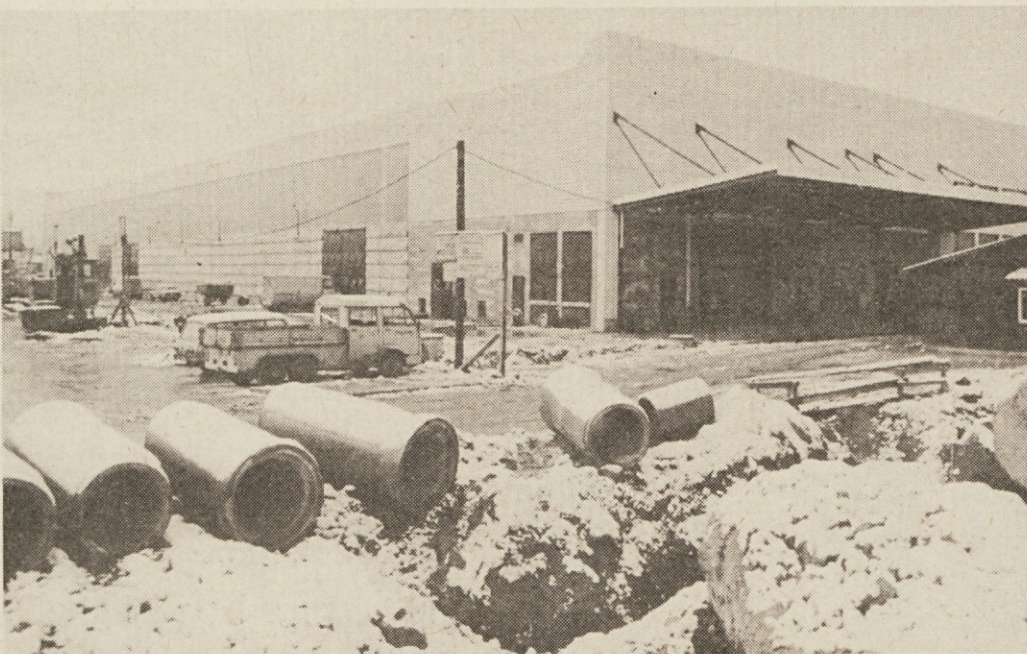
Na zasedanju konec marca je skupščina občine obravnavala tudi vrsto pomembnih dokumentov. Delegati so se seznanili z informacijo o poslovanju gospodarstva in negospodarstva v preteklem letu (kljub težavam smo z doseženim lahko zadovoljni), obravnavali so poročilo o realizaciji programa in resolucije v lanskem letu ter sprejeli program aktivnosti za izvajanje letošnje resolucije. Skupščina je obravnavala tudi vrsto poročil — o delu IS in upravnih organov ter poročilo o zboru krajanov Mlake v Ribnici v zvezi z nameranim sprejetjem odloka o urbanistični ureditvi tega predela Ribnice ter razlastitvi zemljišč. Vemo, da je skupščina odlok obravnavala že trikrat in vedno je povzročil veliko hude krvi, nazadnje pa ni bil sprejet.

Skupščina je sprejela tudi odlok o proračunu občine Ribnica za leto 1988. Občinski proračun naj bi imel letos milijardo 338.457.000 din prihodkov. Denar bo zbran iz naslednjih virov: davki iz dohodka in OD 832.109.000 din, prometni davki 396.486.000 din, davek na dohodek od premoženjskih pravic ter drugi davki 13.735.000 din, takse 33.853.000, prihodki po posebnih predpisih, prihodki organov DPS in drugi prihodki 51.405.000 din, prenešana sredstva iz prejšnjega leta 10.869.000 din. Predvideni prihodki so v primerjavi z lanskimi višji za 52 odst.

Odhodki iz občinskega proračuna pa so naslednji: sredstva za delo upravnih organov 875.775.000 din, negospodarske investicije 67.000 din, intervencije v gospodarstvu 5.766.000 din, sredstva za skupne upravne organe 188.789.000 din, sredstva za družbene dejavnosti 90.590.000 din, druge splošne družbene potrebe 159.912.000 din, stalna proračunska rezerva 12.558.000 din in tekoča proračunska rezerva pet milijonov din.

Lakirnica v Riku — letošnja največja investicija v občini

Za boljšo in kvalitetnejšo antikorozijsko zaščito

Že dalj časa je bila v Riku potreba po boljši in kvalitetnejši antikorozijski zaščiti. Nova sodobna lakirnica je eden večjih korakov pri posodabljanju proizvodnje v DO Riko.

Pripravljalna dela za gradnjo lakirnice so se začela v avgustu 1987. Ker je bila letošnja zima zelo ugodna, potekajo dela nemoteno ves čas. V zgradbi 120 x 42 m bodo postavljene tri linije za lakiranje, peskalna komora, pralnica, montažna hala, trafo postaja, prostor za kompresor in aneks za osebje.

Oprema bo v glavnem domača. Peskalna komora je iz Gostola Nova Gorica, lakirne kabine s sušilniki in transformatorji iz SOP Krško, oprema za nanos barve — visokotlačne črpalke iz Ligmat — Brestanica, elektrostatika Wagner — Švica. Montažna dela peskalne komore in lakirnih linij potekajo po planu. Vsa dela naj bi bila opravljena do konca meseca maja. Če ne bo kakšnih nepredvidenih težav, bo obratovanje lahko steklo v mesecu juniju.

AIDS

Menda bo kar držalo, da ima vsako obdobje človeške zgodovine take bolezni, kakršne si zasluži. Nekoč so med ljudmi pustošile kuga, gobavost, sifilis... Ni še tako daleč čas, ko so ljudje ob očitni nemoči medicine umirali zaradi tuberkuloze. Z razvojem znanosti, nastopom dobe antibiotikov in obveznega cepljenja otrok ter dvigom splošnega higienskega standarda so nekdanje smrtno nalezljive bolezni postale v razvitem svetu redkost. Zaradi njih nam danes res ni več potrebno umirati. Ostaja pa še toliko drugih bolezni, ki kljub visoki razvitosti medicine ljudem povzročajo veliko težav in trpljenja. Med njimi se je pojavila celo nova bolezen, ki se zdi hujša od vseh doslej poznanih — sindrom pridobljene imunске pomanjkljivosti ali AIDS (acquired immunodeficiency syndrome).

O izvoru bolezni in začetkih njenega smrtonosnega popotovanja po svetu obstaja več hipotez, ki so zaenkrat le bolj ali manj verjetna ugibanja. Prvi primeri bolezni so bili opisani leta 1981 pri homoseksualnih moških v Los Angelesu, začetki bolezni pa verjetno segajo že v zgodnja sedemdeseta leta. Število obolelih je ves čas strmo narasčalo, bolezen se je razširila po vseh kontinentih. Leta 1984 je bil odkrit njen povzročitelj, virus HTLV-III — humani T-limfocitni virus tip III ali HIV-1. Začele so se intenzivne znanstvene raziskave in iskanje ustreznega zdravlila in cepiva, ki do danes še niso obrodile zaželenih sadov. Bolezen medtem napreduje, čeprav v zadnjem času nekoliko počasneje kot v prvih letih. Čas podvojitve števila obolelih je približno eno leto. Največ bolnikov je v ZDA, v zahodni Evropi prevladujeta Francija in ZRN, presenetljivo veliko pa jih je tudi v centralni Afriki. Po napovedih strokovnjakov naj bi bilo leta 1990 v ZDA že 100000, v Evropi pa 30000 obolelih. Število okuženih ljudi je seveda mnogo večje kot število obolelih.

Malokatera bolezen je človeštvu povzročala toliko skrbi in preglavic kot AIDS. Izzvala je zelo različne odzive, vse od brezbriznosti pa do prave histerije. S strahom in grozo čustveno obarvani pogledi na bolezen in njene žrtve so pri ljudeh vzbujali popačene predstave o njej. Miselna zmeda marsikje vlada še danes, tako med neukimi kot tudi izobraženimi. Prava podoba o bolezni si le

počasni utira pot v našo miselnost.

AIDS je smrtno nevarna nalezljiva bolezen. Prenaša se s telesnimi tekočinami okuženih (krvjo, semensko tekočino, nožničnim izločkom), virus pa so našli tudi v slini, solzah, seču, blatu in možganski tekočini. Osnova za okužbo z virusom je njegov stik s krvnim obtokom zdravega človeka — torej neposredni stik zdravega človeka s telesnimi tekočinami okuženih. Za prenos so dovolj že manjše poškodbe sluznice nožnice in črevesa, do katerih skoraj vedno prihaja med spolnim stikom, nevarne pa so tudi krvavitve iz dlesni in rane na koži. Bolezen se torej prenaša s homoseksualnim ali heteroseksualnim spolnim odnosom, s transfuzijami okužene krvi, z nezadostno steriliziranimi iglami ter med nosečnostjo in porodom z okuženih mater na še nerojene otroke. Najbolj je razširjena med pripadniki t. rizičnih skupin, kamor prištevamo: homo- in biseksualne moške, narkomane, ki si s krvjo okuženimi iglami injicirajo droge v žilo, ljudi, ki morajo iz zdravstvenih razlogov prejeti tujo kri (hemofiliki ali operirani), spolne partnerje vseh omenjenih skupin ter otroke okuženih mater. AIDS tako ni le bolezen homoseksualcev in narkomanov, ampak lahko oboli vsak, ki pride v dovolj tesen stik z njenim povzročiteljem. Prepričanje, da se bolezen lahko prenaša kot gripa s kihanjem ali kašljanjem ter običajnimi družbenimi stiki, kot so pogovarjanje, rokovanje in objemanje, ni utemeljeno. Epidemiološke študije v ZDA so zajele več tisoč družinskih članov obolelih in zdravstvenih delavcev, ki so bili z bolniki v vsakodnevem stiku. Nihče od njih se z virusom HTLV-III ni okužil, seveda pod pogojem, da z bolniki ni bil v spolnem stiku ali da po nesrečnem naključju ni prišel v neposredni stik z njihovo krvjo. Odveč je tudi strah, da bi AIDS dobili ob krvodajalski akciji ali z injekcijami raznih zdravil. Pri teh posegih veljajo stroga higienska merila, vse igle so sterilne in namenjene enkratni uporabi. Prenos s piki insektov bi bil teoretično morda možen, v praksi pa ni dokazan. AIDS torej le ni tako hudo nalezljiva bolezen, kot so v začetku mislili. Raziskave tudi

kažejo, da za boleznijo ne oboli vsak, ki je okužen. Pri 50—60% okuženih pride do nekakšnega tihega sožitja z virusom HTLV-III. Take osebe nimajo zdravstvenih težav in za AIDS nikoli ne oboli. Kot prenašalci virusa pa predstavljajo stalen in nevaren vir okužbe za druge. Pri 25% okuženih se razvije blaga oblika bolezni, ki je podobna AIDS, ti. ARC ali preAIDS (AIDS related complex). Le pri približno 25% bolnikov z ARC se v naslednjih treh letih razvije AIDS. Zakaj se le-ta razvije le pri nekaterih, medtem ko velika večina okuženih ostane zdravih, še ni povsem jasno. Čas od okužbe do razvoja bolezni traja od 6 mesecev do 6 let.

Ko virus HTLV-III prodre v krvni obtok svojega gostitelja, se naseli v limfocitih T (natančneje v limfocitih T_H — ti. celicah pomagalkah), ki so nepogrešljivi v obrambi proti raznim nalezljivim boleznim. V njih se razmnožuje in jih postopoma uničuje. Ko njihovo število pade pod določeno kritično vrednost, je izpolnjen pogoj za nastanek bolezni. Tedaj se organizem ni več sposoben braniti pred nekaterimi vrstami glivic, bakterij, virusov in parazitov, s katerimi sicer pogosto prihaja v stik brez škodljivih posledic. Ti mikroorganizmi lahko pri obolelih povzročajo več vrst okužb, ki jih s skupnim imenom imenujemo oportunistične infekcije. Oboleli lahko istočasno preboleva eno ali več teh okužb. Za AIDS je značilno tudi pojavljanje nekaterih, sicer bolj redkih malignih obolenj. Prva znamenja bolezni so utrujenost, hujšanje, nočno potenje, vročina, povečanje bezgavke, driska in motnje v koncentraciji. Kasneje se pridružijo znamenja prizadetosti možganov, možganskih ovojnic, pljuč, prebavil, limfatičnega tkiva, oči, kože ali sluznic. Bolnikov se ne da pozdraviti, z raznimi medicinskimi ukrepi lahko le omilimo potek bolezni in za krajši čas podaljšamo življenje. 50% bolnikov umre v prvem letu od nastopa prvih težav, ostali pa v naslednjih petih letih.

Dosledno upoštevanje preventivnih ukrepov predstavlja zaenkrat edino učinkovito sredstvo za preprečevanje širjenja bolezni. Da bi preprečili pre-

našanje bolezni s krvjo, se v Sloveniji od 8. 1. 1986 vsa, s krvodajalskimi akcijami prejeta kri testira na virus HTLV-III. Z celo vrsto ostalih preventivnih ukrepov pa mora skrbeti vsak posameznik. Izogibati se je treba spolnih stikov z neznanimi osebami, homo- in biseksualni ljudje se morajo izogibati stikov z več partnerji. Kondom se je izkazal kot precej zanesljivo zaščitno sredstvo. Tudi intimno poljubljanje z neznanimi osebami se odsvetuje, čeprav je možnost okužbe na tak način majhna. Narkomani naj ne uporabljajo skupnih brizg in igel. Odsvetuje se uporaba zobnih ščetk, brivnikov, pribora za manikiranje in podobnih osebnih predmetov. Posebna zaščitna merila veljajo med delavci v zdravstvenih ustanovah. Osebe, ki sodijo med rizične skupine ali so HTLV-III pozitivne, ne smejo biti dajalci krvi, semenske tekočine ali organov.

Problem AIDSa je večplasten, ni le zdravstveni, ampak vsaj še družbeni in socialni. V Jugoslaviji in Sloveniji po podatkih sodeč še ni postal pereč, v naslednjih letih pa lahko upravičeno pričakujemo naraščanje števila obolelih. Na Kliniki za infektivne bolezni in vročinska stanja v Ljubljani od leta 1985 deluje ambulanta za vse, ki so boleznijo izpostavljeni ali živijo v strahu pred njo. Poleg te zdravstvene ustanove se v Sloveniji s problematiko AIDSa ukvarjajo še: Univerzitetni zavod za zdravstvo in socialno varstvo v Ljubljani, Zavod za transfuzijo krvi v Ljubljani in Mikrobiološki inštitut Medicinske fakultete v Ljubljani. Rdeči križ Slovenije je izdal lepak o AIDSu, ki naj bi bil izobešen na vseh pomembnejših javnih mestih. Le z izobraževanjem se lahko rešimo nevednosti. Razumevanje načina prenosa bolezni in razna presoja pa sta tudi najboljše ukrepa za preprečevanje nerazumnega in krutega izobčevanja obolelih, ki bolj spominja na srednjeveško mračnjaštvo. Nega bolnika z AIDSom, topla beseda in razumevanje stisk nikogar ne ogrožajo. V osamljenosti in pomanjkanju razumevanja je smrt lahko le še bolj mučna. Morda pa ljudje res potrebujemo tako hudo bolezen, da bi se šele ob njej spomnili na nekatere že skoraj pozabljene moralne vrednote.

Mateja Dolenc-Voljč

Ribniška študija

Ribnica je znana širom sveta po suhi robi, sedaj pa bo znana v medicinskih krogih širom sveta tudi po epidemiološki študiji, s katero bomo poskušali najti vzroke zvišanega krvnega tlaka.

V Ljubljani že šest let deluje Klinika za hipertenzijo (visok krvni tlak) v Bolnici dr. Petra Držaja. Visok krvni tlak je pogosto obolenje in kar 20% odraslih ljudi boleha za to boleznijo, ki je zahrbtna, saj največkrat ne povzroča nobenih težav, dokler niso zaradi nje prizadeti srce, ledvica in možgani. Številne raziskave po svetu jasno kažejo, da je življenjska doba ljudi z zvišanim krvnim tlakom krajša. Zgodnje in uspešno zdravljenje pa zmanjšuje obolenost in zato podaljšuje življenjsko dobo. Žal vzroka za visok krvni tlak v večini primerov ne uspemo ugotoviti. Vemo, da se bolezen pojavi familiarno. Zato se bomo v študiji osredotočili na prebivalce Ribnice in okolice, stare 18 — 35 let in naš namen je ugotoviti, ali je zvišan krvni tlak res prisoten v določenih družinah. Seveda ni nujno, da bo imel vsak član takšne družine visok krvni tlak. Upamo, da bomo z našo študijo lahko rekli, kakšna je verjetnost, da bo nekdo lahko zbolel za to boleznijo in katere preiskave nam z gotovostjo napovedujejo kasnejšo bolezen. Le tako namreč lahko že zgodaj ukrepamo (zdravimo) in posledice tega so ugodne tako za posameznika kot za celotno skupnost. Z ustreznim zdravljenjem preprečimo številne komplikacije visokega krvnega tlaka, kot so: srčno-mišični infarkt, možganska kap, obolenje ledvic in najbrž ni potrebno poudariti, da to pomeni tudi za družbo manjše število bolniških odsotnosti in delo invalidskih komisij se bo zmanjšalo.

Zato naprošamo vse prebivalce Ribnice in okolice, ki bodo morda prešli naše vabilo, da se nanj odzovejo.

Prvi del študije bo stekel v kratkem. Izmerili bomo krvni tlak praktično vsem prebivalcem, starim od 18 — 35 let ter njihovim staršem. Zaposlili jih bomo, da bodo doma in v miru izpolnili vprašalnik, s katerim želimo ugotoviti, kakšnega temperamenta so. Vsakega bomo naučili tudi merjenje krvnega tlaka samemu sebi in zato mu bomo po-

Oktet Donit iz Sodražice nastopa v Domu starejših občanov v Kočevju

sodili za en teden merilec krvnega tlaka, saj nas zanima, kakšen je krvni tlak doma, ko okrog vas ne »skačejo ljudje v belih in modrih haljah«. Poleg tega pa bo vsakega tudi natančno pregledal v ZD Ribnica specialist — internist. Odvezli bomo kri in urin za laboratorijske preiskave, posneli bomo EKG in z aparatur, ki je zadnji dosežek sodobne tehnike (ultrazvok — doppler) — v vsej Jugoslaviji je le nekaj teh aparatov — bomo ocenili delovanje srca. Preiskave, ki jih bomo opravljali, so neinvazivne in zdravju niso škodljive. Zanimala nas bo tudi vaša reaktivnost na obremenitev, vendar ne na fizično obremenitev. Vedno bolj smo namreč izpostavljeni psihičnim obremenitvam v vsakdanjem življenju, zato nas zanima, ali pri posamezniku enostaven računski test (nekaj podobnega kot takrat, ko gremo v trgovino in plačujemo pri blagajni) zviša krvni tlak in za koliko.

Kot je iz povedanega razvidno, bo pregled res temeljit, zato vam bo vzel približno tri in pol ure vašega dragocnega časa. Celoten pregled bomo opravili v ZD Ribnica, kasneje pa boste po pošti dobili poročilo o vašem zdravstvenem stanju v zvezi z visokim krvnim tlakom, ki ga bo napisal zdravnik specialista. Podobne preglede bomo ponavljali vsako leto.

Pa še to:

Za pregled ne bo potrebna nikakršna finančna participacija.

Z nameravano študijo so seznanjeni vsi zdravniki ZD Ribnica, ki so prepričani, da bodo prebivalci Ribnice in okolice sodelovali v študiji, ki ni pomembna le za posameznika, Ribnico ali Slovenijo, pomembna je tudi za celotno prebivalstvo sveta. Podobna študija je stekla v ZDA in primerjava rezultatov njihove in ribniške študije bo odgovorila na številna praktična vprašanja v zvezi z nastankom arterijske hipertenzije (visokega krvnega tlaka), ki so sedaj zaviti v temo.

Zato vas v imenu ekipe, ki bo raziskavo vodila, prosim za sodelovanje.

Nosilec raziskovalnega projekta:
asist. dr. Rok Accetto

Izgradnja Doma starejših občanov Kočevje zaključena

Ob koncu preteklega leta je bilo pripravljeno zaključno poročilo o izvajanju investicije Dom starejših občanov Kočevje. Ta prepotrebni objekt se je »gradil« deset let. Od leta 1977, ko je bil ustanovljen iniciativni odbor za gradnjo doma, pa do zaključka gradnje v lanskem letu, sta minili dobri dve srednjeročni obdobji.

Januarja 1982 so bili ocenjeni predvideni stroški za gradnjo doma brez opreme in ureditve okolice na okrog 99 milijonov din, leta 1983 pa že na okrog 176 milijonov din. Kasneje so stroški gradnje še naraščali, vendar so bila zbrana vsa potrebna sredstva tudi za opremo in ureditev okolice.

Dom se je pričel graditi spomladi 1984. Osnovni izvajalec za objekt z instalacijami in ureditev okolice je bil SGP ZIDAR Kočevje s svojimi kooperanti. Dvigala je dobavil in montiral Rade Končar iz Zagreba. Dobavitelj opreme za dom je bil Slovenijales LIK Kočevje, nekaj opreme pa je nabavil Dom starejših občanov Kočevje — v ustanavljanju direktno.

Za investicijo so bila zbrana naslednja finančna sredstva:

— samoprispevek občine Kočevje	24.890.167.— din
— Samoupravna stanovanjska skupnost Kočevje	18.144.122.— din
— Občinska skupnost socialnega skrbstva Kočevje	92.333.— din
— SPIZ — enote Kočevje, Ribnica, Ljubljana	262.066.828.— din
— SPIZ — sklad za gradnjo domov	125.000.000.— din
— Občinska zdravstvena skupnost Kočevje	3.750.000.— din
— Društvo upokojencev Kočevje	10.230.000.— din
Skupaj	444.173.450.— din
— Dom starejših občanov Kočevje	24.615.578.— din
Vse skupaj:	468.789.028.— din

Za zagonške stroške so bila zagotovljena naslednja finančna sredstva:

— Občinska skupnost socialnega skrbstva Kočevje	32.874.665.— din
— Občinska zdravstvena skupnost Kočevje	2.350.000.— din
— Stanovanjska skupnost Ribnica	2.000.000.— din
Skupaj:	37.224.665.— din

Za investicijo so bila porabljena naslednja sredstva

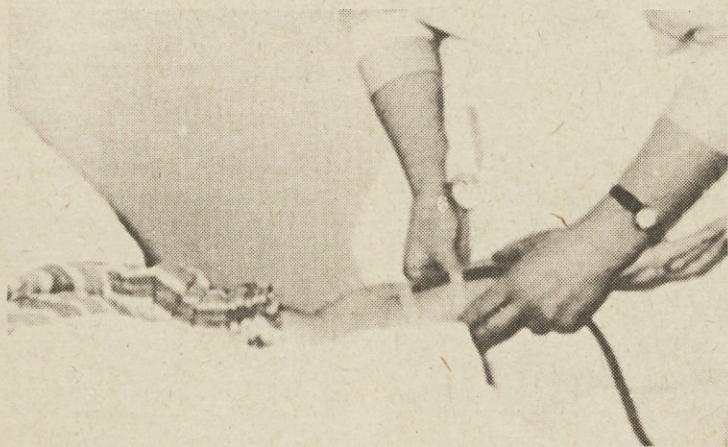
— delež stroškov za toplovodno omrežje	7.010.000.— din
— stroški projektov, soglasij in nadzora	17.750.412.— din
— izgradnja objekta z instalacijami (ZIDAR)	210.419.509.— din
— oprema kuhinje in pralnice (LIK)	13.966.302.— din
— dvigala (Rade Končar)	7.608.010.— din
— oprema prostorov (LIK)	131.625.126.— din
— oprema prostorov in druga oprema (direktno nabavljeno)	48.041.512.— din
— ureditev okolice (ZIDAR)	29.397.471.— din
— stroški investitorstva in vodenja (do 1. 4. 1986)	2.970.686.— din
Skupaj:	468.789.028.— din

Skupna vrednost investicije je znašala 506.013.693.— din, od tega 468.789.028.— din objekt in oprema ter okolica, 37.224.665 pa so znašali zagonški stroški. Največ sredstev za izgradnjo doma so poleg samoprispevka občine Kočevje prispevale enote SPIZ Kočevje, Ribnica in Ljubljana ter sklad za gradnjo domov pri SPIZ.

Dom je bil zgrajen za 124 stanovalcev. Z nakupom dodatnih postelj je danes kapaciteta doma 131 postelj. S sprejemanjem prvih stanovalcev je dom pričel 1. 7. 1986, že ob koncu leta 1986 je bil dom poln. Dom je stalno polno zaseden, v njem pa biva okrog 80 stanovalcev iz občine Kočevje, okrog 20 stanovalcev iz občine Ribnica in okrog 30 iz drugih občin. Dom je že premajhen, saj je vedno od 40 do 60 prošenj za sprejem v dom nerešenih. Za stanovalce doma skrbi 56 zaposlenih delavcev. Veliko število stanovalcev je nepokretnih oz. polpokretnih.

Z dokončanjem izgradnje Doma starejših občanov Kočevje je za občini Kočevje in Ribnica rešen del skrbi naše družbe za starejše občane. Potrebno pa bo organizirati še druge oblike pomoči in aktivnosti za starejše občane, kamor se bo moral s svojo dejavnostjo vključiti tudi dom. V letošnjem letu čaka dom še konstituiranje oz. dokončna ustanovitev delovne organizacije.

Jože Novak

Obračun in načrti

V petek, 18. 03. 1988, je bil v Domu JNA v Ribnici zbor združnikov Stanovanjske zadruge RIKO, ki bi se ga morali udeležiti vsi združniki, žal pa je to število bilo takšno, da je bil zbor komaj speljan v skladu z določili Statuta zadruge. V bodoče bi združnike rad opozoril, da je udeležba na zboru predvsem njihova obveza in prispevek k nadaljnjemu delu zadruge, saj brez takšnih formalnih srečanj zadruga ne more obstajati. Vsi tisti združniki, ki so se zbora udeležili, so z zanimanjem pobrskali med prospekti trgovcev, ki so na zboru predstavili svoje prodajne programe in seveda z ustrezno informacijo združnikom omogočili tudi pravilno izbiro materialov za gradnjo. Če potegnemo črto pod dogajanje v domu JNA: organizacijsko je zbor uspel, negativna ocena pa gre udeležbi združnikov, ki bi se morali zavedati, da delo zadruge ni samo izdajanje naročilnic iz naslova oprostite plačila prometnega davka.

Poročilo o delu zadruge v letu 87

V preteklih dveh letih, od zadnjega zbora združnikov, ko je Stanovanjska zadruga RIKO odprla vrata tudi ostalim graditeljem v ribniški občini, se je število članstva povečalo in doseglo v letošnjem letu število 600. Pri tem velja omeniti, da je bilo v letu 1985 kot ustanovnem letu zadruge včlanjenih 125 združnikov, v letu 1987 395, do konca leta 1987 pa je bilo že 583 združnikov. Vsi ti člani gradijo ali obnavljajo skupaj 458 stanovanjskih enot, od tega je novogradenj 310, ostalo pa so adaptacije in vzdrževanja že obstoječih objektov. S spremembami Statuta smo na redni letni skupščini možnosti včlanitve v zadrugo še nekoliko razširili, tako da sedaj lahko preko zadruge gradijo praktično vsi zainteresirani na območju občine

Ribnica in tudi delavci, zaposleni v DO na področju občine Ribnica, ki gradijo ali prenavljajo svoje objekte na območju občine Kočevje in na območju poštinih številok Turjak, Velike Lašče in Nova vas. V Stanovanjski zadrugi je tako trenutno včlanjenih 610 članov, od teh pa jih je iz DO RIKO 375 (ostalih 235), kar predstavlja 60% članstva. Od vseh članov je aktivnih (tistih, ki gradijo) 460, iz DO RIKO pa je takšnih 276 (184) ali zopet 60%.

V lanskem letu je bila preko zadruge ustvarjena realizacija v višini 1.332 milijonov din, od tega pa je bilo za plačilo stavbnih zemljišč namenjenih 183 milijonov din. Primerjave z letom 1986 seveda ni mogoče napraviti, ker je rast članstva zaenkrat še prevelika, da bi se lahko primerjal promet med leti in tudi služil kot izhodišče za nadaljnje planiranje. V informacijo povem le to, da je bila v letu 1986 ustvarjena realizacija v višini 294 milijonov din, presežek prihodka pa je bil 5 milijonov din ali 1,7% od celotne realizacije. V letu 1978 pa je ta odstotek znašal 1,50%, kar se je zgodilo zaradi povečanega števila zaposlenih za delo v zadrugi, bolj realne ocene stroškov poslovanja in nakupa opažnih plošč, ki so bile v letu 1987 odpisane kot drobni inventar.

V kolikor se sedaj ozrem na delo, ki je bilo izvršeno v letu 1987, je bilo glavno delo usmerjeno na pridobivanje stavbnih zemljišč v okviru zazidalnega načrta Gornje Lepovč, kjer je bilo združnikom oddanih 40 stavbnih zemljišč, večina pa jih je že začela z gradnjo. Predvsem v začetku delo še ni steklo tako, kot bi bilo potrebno, saj je bila na vsem območju v gradnji še komunalna infrastruktura. Med letom so se stvari v dokajšnji meri uredile, vendar še vedno niso rešeni individualni priključki do objektov, katere morajo združniki financirati sami, izvajati pa jih morajo za to pooblaščen delovne organizacije. Nekaj zemljišč je bilo pridobljenih tudi

Na zboru je bilo med ostalim sklenjeno tudi naslednje: tudi graditeljem z območja občine Kočevje in poštinih številok Velike Lašče, Turjak in Nova vas se omogoči včlanitev v Stanovanjsko zadrugo RIKO, čeprav ne združujejo dela in sredstev v občini Ribnica. Važno je le, da gradijo stanovanjski objekt na navedenem območju. Pristopni delež za vpis v Stanovanjsko zadrugo pa ostane 45.000,— din do aprila 1989.

izven območja Gornjih Lepovč (Breg — Grič, Humec v Dolenji vasi, Mlake v Ribnici, Grčarice), vendar so to le posamezna zemljišča, ki zapolnjuje že obstoječo gradnjo na navedenih območjih. Pri tem bi še poudaril, da je za vsa zemljišča bila pridobljena ustrezna gradbena dokumentacija (za nekatera zemljišča je še v teku) do vključno gradbena dovoljenja.

Stalne dobave materiala kot je cement, vse vrste opeke, dimniki, izolacijski material in ostalo, so združnikom omogočile cenejši in predvsem bolj racionalen nakup materiala. Te dobave se nadaljujejo tudi v tem letu, saj izredno mila zima omogoča graditeljem priprave na gradbeno sezono, razširila se je tudi izbira materialov, izmed katerih bi omenil predvsem opečni modularni blok, cement in lepilo za lepljenje keramike, siporexa, kamna in podobnih materialov.

Za potrebe združnikov so bili v lanskem letu nabavljeni štirje kompleti opažnih plošč, ki so si jih člani stalno izposojevali, tako da je bilo povpraševanje mnogo večje od dejanskih možnosti trenutne ponudbe. Letos bomo ta problem poizkusili odpraviti z nakupom vsaj še štirih kompletov opažnih plošč in z boljšo organizacijo, ki bo slonela na bolj racionalni uporabi in kontroli uporabe opažnih kompletov.

Tekoče delo, ki ga za potrebe zadruge trenutno opravljajo štirje delavci, je v lanskem letu po naši oceni potekalo solidno, seveda pa se pri velikih količinah naročilnic, računov in drugih dokumentov, ki spremljajo finančni del poslovanja, rada prikrade tudi kakšna napaka. Na te nas seveda potem opozorite

združniki sami in upam, da takšno poslovanje poteka v obojestransko zadovoljstvo.

Zavedam se tudi, da se marsikatero pikro na račun zadruge sliši zaradi trenutne organizacije glede izdajanja naročilnic in drugih del, ki so trenutno vezana samo na enega človeka. Naj povem, da bomo to poizkusili odpraviti že pred letošnjo glavno sezono in sicer s posegi, kot je to predvideno s planom za to leto.

Na koncu seveda ne morem mimo dobrega poslovanja, ki smo ga dosegli v letih obstoja zadruge z Ljubljansko banko, Stanovanjsko-Komunalno banko, poslovna enota v Kočevju, saj je združnikom prikrajšala mnogo poti in izgubljenih ur pri koriščenju kreditov te banke.

Plan dela za leto 1988

V letu 1988 bomo poleg rednega in utečenega poslovanja do konca leta vpeljali še računalniško obdelavo podatkov za materialno knjigovodstvo in s tem v povezavi še obdelavo normativov porabe materiala in primerjava normativ — dejanska poraba materiala. Poleg tega bomo poizkusili z uvedbo obveščanja združnika na podlagi računalniške obdelave izpiskov računov in finančnega stanja (kot tekoči računi pri banki), vendar šele na podlagi temeljite študije stroškov v primerjavi med obstoječim načinom in predvidenim novim.

Predvidevamo izpeljati tudi kadrovske povečanje delavcev v upravi zadruge in v zvezi s tem tudi organizacijsko shemo, vse seveda v sodelovanju z RIKO — DSSS. Uradne ure za člane bomo skušali kar najbolj približati zahtevam združnikom s tem, da se bo povečalo število dni v tednu z uradnimi urami in vsaj enkrat na teden tudi v popoldanskem času.

Potrjen finančni plan bomo skušali izpolniti v najkrajšem možnem času (do konca aprila) in v polnem obsegu, v kolikor bo seveda stroškovno ostal v navedenih mejah. (Nakup 4. kompletov opažnih plošč, tiskalnik in ostalo).

Na področju pridobivanja zazidljivih stavbnih zemljišč bomo v sodelovanju s Skladom stavbnih zemljišč občine Ribnica poizkusili pridobiti, glede na potrebe združnikov, največje možno število zemljišč. To bodo zemljišča v Gornjih Lepovčah do popolnitve zazidalnega načrta in mogoče še kakšno zemljišče v Dolenji vasi — Humec in na območju Loškega potoka. Za vsa pridobljena zemljišča bomo pridobili vso potrebo gradbeno dokumentacijo do vključno gradbenega dovoljenja.

Organiziran nakup nekaterih osnovnih gradbenih materialov (cement, opeka, strešnik) bo, seveda v skladu s potrebami in možnostmi, potekal vse leto.

Tudi v Grčaricah gradijo dosti novih hiš

Mladi raziskovalci

Nekatere skupine živali v ribniški občini

Uvod

Življenjski prostor na zemlji oblikujejo nežiivi (npr. klima, tla) in živi dejavniki (rastlinstvo in živalstvo). V zadnjem času je človek (kot živi dejavnik okolja) začel izredno hitro spreminjati ta prostor. Vendar se v svojem poseganju vse premalo zaveda posledic svojega ravnanja. Kajti v bistvu posega v prostor, v katerem vsaj živih dejavnikov sploh ne pozna, kaj šele njihovo vlogo v okolju (ekosistemu). Zato so se izkazala poseganja človeka za izredno destruktivna. Kot primer takega ravnanja nam je lahko področje starih civilizacij, kjer je zaradi neznanja in dolgotrajnega neustreznega izkoriščanja prišlo do nepopravljive degradacije okolja. Kajti Sirija, Libanon, Izrael, Sicilija, pa tudi Dalmacija in Kras so pokrajine, ki so takšne zaradi človekovega neustreznega izkoriščanja okolja. V današnjem času se dogaja s srednjo Evropo nekaj podobnega. Vsak je že slišal za izumiranje gozdov, kar je posledica med drugim tudi nepoznavanja delovanja gozdnih ekosistemov. Kaj pomeni izginotje gozda za naše klimatske razmere, pa je tudi dolgo časa že znano. Razvoju civilizacije sledi tudi naša občina. Pri vsem tem je žalostno, da ne znamo ločiti dobrih in slabih strani tega razvoja. Zavedati bi se morali, da je za družbo koristna le dolgotrajno koristna sprememba. V zadnjem času so se nekateri lotili velikih posegov v okolje. Pri teh posegih se očitno ne zavedajo, da je naše okolje sestavljeno še iz česa drugega kot enega neživega dejavnika (npr. vodnega pretoka). Pri graditvi zadrževalnika v Prigorici in regulaciji naših kraških potokov ne poznajo ljudje, ki posegajo v to okolje, niti enega izmed živih dejavnikov okolja. »Popravljajo« naravne mehanizme, pri čemer poznajo samo enega ali dva, od številnih sestavnih delov tega okolja. Zato mislimo, da je potrebno posegati v prostor bolj strokovno. Posledice nepravilnega poseganja se na žalost pokažejo prepozno.

Za poznavanje živalstva v ribniški občini lahko rečemo, da je v večini primerov zelo slabo. V literaturi najdemo le redke podatke o nahajališču posameznih vrst na območju naše občine. Poznano je tudi pojavljanje nekaterih vrst lovne divjadi. Za utemeljeno trditev, da poznamo okolje, nam manjkajo številni osnovni podatki. Tudi strokovnjaki, ki posegajo v naše okolje, mnogokrat ne poznajo niti najpreprostejših prehranjevalnih verig, niti osnovne regulacije nekaterih človeku škodljivih vrst. Urejevalcem vodotokov v naši dolini ni dovolj poznano, kdo jih sestavlja.

Ne poznajo žive komponente teh sistemov in zato tudi ne morejo poznati njihove vloge. Da bi nekoliko spoznali in prikazali vsaj nekatere »sestavne dele« tega okolja, smo se odločili, da naredimo popis nekaterih živalskih skupin. Znano je namreč, da okolje, v katerem živis, tem bolj cenis, čim bolj ga poznaš. V našem popisu smo se odločili za tiste skupine, ki jih lahko sami obdelamo. Nekateri se s temi skupinami

ukvarjamo poklicno, nekaterim pa nam je to že dolgoletno zanimanje.

Občinsko raziskovalno skupnost smo prosili za delno kritje osnovnih materialnih stroškov. Ta je ugodila naši prošnji, za kar se ji na tem mestu zahvaljujemo.

Pregled obdelanih živalskih skupin

Obdelali smo naslednje živalske skupine:

Deževniki (Lumbricidae) so pomembni pri nastajanju in za kvaliteto tal. Pomembno vlogo imajo pri kroženju snovi in energije, mešajo zemeljske plasti in s tem prinašajo v površinske predele izprane hranilne snovi, zračijo tla in povečujejo kontaktno površino bakterijam in glivam. S svojim ritjem izdelujejo bivališča za številne živalske vrste. Zaradi svojih apnenih žlez, v katerih kopičijo nekatere ione, so primerni kot indikatorski organizmi.

Stonoge (Myriapoda) so predstavniki členonožcev. Delimo jo na štiri podskupine, ki imajo nekatere lastne značilnosti. Podskupina **strige (Chilopoda)** so roparske živali, ki predstavljajo v naših klimatskih razmerah tudi do polovico vseh večjih predatorskih ali omnivornih (hranijo se z mrhovino) členonožcev. Nekatere imajo dolge življenjske cikle, zato so zelo občutljive in težko prilagodljive. Naseljujejo prostor od krošenj pa vse do spodnjih delov korenin. Podskupina **kačice ali dvojnonoge (Diplopoda)** so večinoma ksilofagne (hranijo se z gnijočim lesom) in imajo predvsem v gozdnih zelo pomembno vlogo pri razgradnji lesa in olesenelih delov. S tem sodelujejo pri tvorbi humusa.

Metulji (Lepidoptera) so predstavniki žuželk, katere vsi poznamo po lepih barvah. Medtem ko so odrasli metulji »skrbijo« za rastline, saj jih številne

oprašujejo, pa so ličinke njihove velike sovražnice. Zaradi tega je njihova prisotnost izredno zanimiva, saj ob porastu številčnosti posameznih vrst lahko nastopajo veliki problemi.

Mladolentice (Trichoptera) so predstavniki žuželk, katerih ličinke živijo v vseh vrstah sladkih voda. Ta skupina se hrani zelo različno in posamezne vrste pobirajo skoraj vsa hrano, ki jo lahko dobimo v vodi. Zaradi tega so najni sestavni del pri samočiščenju voda.

Ribe (Pisces) so sestavni del vodnega živalstva in pomembne predvsem za regulacijo številnih vodnih organizmov. Poleg tega so tudi sestavni del prehrane in zabave ljudi.

Ptiči (Aves) imajo zaradi svoje visoke temperature veliko potrebo po energiji in zato morajo jesti visoke količine energetske bogate hrane. Posledica tega je izredno pomembna regulacijska naloga.

Poleg same inventarizacije smo obdelali tudi nekatere ekološke parametre (številčnost, pojavljanje itd.). Nabrali smo tudi precej drugega materiala, ki ga bomo dali v obdelavo domačim in tujim specialistom za posamezne živalske skupine. Podatki o teh skupinah bodo objavljeni v strokovni literaturi.

V prihodnjih številkih Rešeta bomo prikazali posamezne živalske skupine, njihove posebnosti in zanimivosti. Sedaj podajamo le glavne zaključke in predloge za nadaljnje delo.

Glavni zaključki in predlogi za nadaljnje delo

Iz pregleda posameznih poročil je razvidno, da je živalstvo našega področja zelo zanimivo. Dobili smo številne zanimive vrste. Nekatere so nove za živalstvo Jugoslavije ali Slovenije. Bogata vrstna sestava kaže na razmeroma stabilne ekosisteme, za kar se imamo zahvaliti našim prednikom. Naša naloga je to živalsko bogastvo, ki ga med drugim pogojuje tudi bogato rastlinstvo, vsaj deloma ohraniti za naše zanamce. Saj le tako jim bomo ohranili okolje, v katerem se da živeti. Če hočemo ohraniti do dinamično stabilno ravnovesje, moramo ohraniti naše kraške

potoke. Ti potoki se ne morejo primerjati z rekami v srednji Evropi. Tudi ista tehnologija pri poseganju v vodne ekosisteme ne more biti pozitivna. Naše vodne ekosisteme sestavljajo drugi sestavni deli, ki imajo drugačno vlogo, drugačen način življenja, skratka, reagirajo popolnoma drugače. Obvodni sistemi izginjajo skoraj po vsej Evropi. Za številne obvodne ptice so poraščeni bregovi poslednji azili. Pojavlja se vprašanje: Kdo nas bo ščitil pred nevarnimi piki drobnih mušic (družina Simuliidae), katerim odgovarjajo regulirani potoki brez njihovih naravnih sovražnikov (kačjih pastirjev, mladolentic, hroščev, rib, žab in ptičev? Tisti, ki posegajo zelo intenzivno in brez celovitega znanja o okolju, bi morali odgovarjati za svoje posege.

Pri kopenskih ekosistemih je slika zelo podobna. Imamo številne zanimive vrste pri vseh skupinah. Vendar kar je najpomembnejše, to okolje je dovolj značilno in posebno, da bi ga bilo treba posebej obravnavati. Noben prenos tehnologije izkoriščanja se ne bo obnesel brez drastičnih posledic. Gozd, travnik, močvirje imajo podobno kot potoki in mlade tudi živo komponento, ki s povratno zvezo oblikuje in vzdržuje to okolje.

Na podlagi naših dosedanjih raziskav bi predlagali:

1. Za ugotavljanje spreminjanja današnjega stanja priporočamo, da se organizira sistematično časovno (skoz daljše obdobje) spremljanje rastlinskih in živalskih združb. Spremljanje naj bi bilo na referenčnih mestih. Uporabljajenje naj bi bile kvantitativne in kvalitativne ekološke metode.

2. Pred vsakim večjim posegom v okolje naj bi se dejansko strokovno posegalo, ne pa operiralo le z enim ali dvema spreminjajočima se parametroma. Če to ni možno, potem naj bi se opravil vsaj posnetek t. i. ničelnega stanja.

3. Zaščititi bi bilo trega določene življenjske prostore endemnih in zelo redkih vrst, saj je to edini način za ohranitev naravne dediščine.

Popis smo opravili: Brane Bartol, Miran Bartol, Ivan Kos in Miro Perušek. Z nami je sodeloval tudi dr. Narcis Mršič iz Slovenske Akademije Znanosti in Umetnosti.

Sodražica v najstarejšem katastrskem načrtu

Pričujoči zapis predstavlja samo skromen povzetek seminarske naloge, ki sem jo izdelal lani na Oddelku za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani. V nalogi sem prikazal podobo Sodražice z bližnjim sosesstvom, kakršna se je ohranila v arhivskih virih franciscejskega katastra. Nastajal je v 1. polovici 19. stoletja, ponuja pa nam bogato bero podatkov o gospodarskem in družbenem utripu tedanjih avstrijskih dežel. V tem katastru je tudi Sodražica prvič kartografsko upodobljena. Kataster je seveda sestavljen v takratnem uradovalnem jeziku nemščini, spisan pa v nemški pisavi gotici. Postal je izhodišče za vse poznejše katastre vse do današnjih dni. Sedaj pa odstranimo zagrinjalo in pogledimo v tisto Sodražico, kakršna je bila pred 150 leti.

Sodražica, Jelovec in njuna bližnja okolica so sestavljali katastrsko občino Sodražica (nem. Soderschitz). Spadala je v celoti pod ribniško gospostvo, v upravnem pogledu pa v novomeško kresjijo. Sodražica je tedaj predstavljala pomemben kraj na skrajnem SZ delu Ribniške doline na prometni poti s Kočevske preko Blok proti Postojni in Primorski (Trst).

Po konskripcijskih rezultatih (vojaški popisi) je v Sodražici živelo okrog leta 1830 kar 607 prebivalcev, od tega 294 moških. Sodražica je štela 90 hiš, v njih pa je stanovalo 113 družin. Povprečno je živelo sedem ljudi v hiši. Največ družin se je ukvarjalo s kmetovanjem, 7 z obrtjo, 20 tako s kmetovanjem kot z obrtjo, ena pa s poučevanjem. Vedeti moramo, da je bila tedaj Sodražica še popolnoma kmečka vas, kjer je kmetijstvo prinašalo prebivalstvu poglavitni del zaslužka. Kljub temu že v tistem času ni bilo nobene cene kmetije (hube). Največ (29) kmetij je bilo polovinskih, četrtinskih pa 23. Kajzarjev je bilo 25. Preživljali so se predvsem z domačo obrtjo in prevozništvom (furmantvom). Predej je bilo tudi dninarjev. Večji kmetje so imeli po enega hlapca in dekla.

Velikost kmečke posesti je bila dokaj različna. Kmetije, ki so posedovale slabše oz. manj kvalitetne predele vaškega polja, so premoglo običajno več oralov zemlje in obratno. Vendar so kmetje težili k temu, da si je slednja kmetija zagotovila vsaj eno parcelo na posameznih delih vaškega zemljišča (t. i. ledine). Tako so bile parcele posameznih kmetov razporejene po celotnem zemljišču in s tem ustvarjale značilno razdrobljenost posesti. Po obsegu je bila največja Feznarjeva kmetija, ki je merila čez 39 oralov (23 ha), obenem pa jo je sestavljalo kar 57 parcel. Sestava kmetij glede na vrsto zemljišč je bila v grobem precej stalna. Okoli tretjino posesti so predstavljale njive, petino boljši travniki, največji delež so zavzemali t. i. travniki z drevjem ter pašniki. Gozdov tedaj kmetje še niso imeli, imeli pa so v njih določene pravice (npr. nabiranje drv, grabljenje listja...). Sicer so bili gozdovi tedaj last gospodov Rudežev iz Ribnice. Njive so predstavljale jedro kmetije. Zavzemale so predvsem nižinski, a tudi vzpeti svet. Sire so se tudi po pobočjih Griča, Ajkenda in Zavode. O tem nas še danes lepo pričajo ohranjene kulturne terase. Kmetje sami so kot najboljše njive ocenili Prečne, Dolge ter Pajcenske njive, kot srednje pa Grčarjeve, Ozke njive in Okrogleke. Njivske parcele so bile majhne, v povprečju so merile 10—20 arov. Travniki so se razširjali predvsem ob silno zvižugani strugi Bistrice, ki jih je zlasti ob poplavih na široko preplavila in zamočvirila ter seveda v višjih legah (Grič, Jazbič Dol, Snožeti). Travniki z menjavo drevja in grmovja so se raztezali zlasti v Travnici (ime!). Hiše so obdajali hišni vrtovi,

nekakšni sadovnjaki. Strmca je bila en sam vaški pašnik — gmajna, podobno Stevniki. Tu je raslo tudi iglasto drevje. Značilno ledinsko ime nam govori o izrabi teh zemljišč. Gozd je poraščal predvsem pobočja Velike gore in Smrekovec.

Zanimiv je tudi prikaz načina obdelave. Najskrbnejše so bile obdelane njive. Pri kmetovanju so uporabljali zgolj preprosto in splošno znano orodje, tako so želi še s srpom. Tudi nad uvajanjem novosti pri kmetovanju niso bili navdušeni. Na njivah je vladal 6-letni kolobar. Prva tri leta so sejali pšenico, koruzo, proso ali ječmen, 4. leto navadno krompir, 5. oves in strniščno deteljo, medtem ko je bila njiva 6. leto pod deteljo.

Ker je gnoja primanjkovalo, so polja pognojili le 4-krat v teku kolobarja. Manj pozornosti so kmetje posvečali travnemu svetu. Razen običajnega spomladanskega čiščenja in trebljenja ni bil deležen večje nege. Podobno velja za pašne površine in sadovnjake. Ker so bili travniki slabše donosni, so morali pridelovati del krmnih rastlin tudi na njivah. Ozimino so sejali konec septembra, jario pa v marcu ali

aprilu. Želi so običajno julija ali avgusta, jaro žito pa med avgustom in oktobrom. Košnja se je pričela junija in je trajala do septembra, nakar so pašli še do pozne jeseni. Izmed žit niso sejali ajde, precej udomačeno pa je bilo pridelovanje koruze in krompirja. Fižol so gojili samo med koruzo. Kakor so kmetje sami navedli, so v enem dnevu zorali in povlekli 400 kv. klafter (14.4a) veliko njivo, kosce pa je pokosil 500 kv. klafter velik travnik na Logeh.

Letine so navadno zadoščale za prehrano. Za poglavitno hrano so imeli mleko in močnate jedi ter raznovrstno zelenjavo. Uživali so tudi ječmen, prosen in koruzni kruh. Meso in vino sta se znašla na mizi le ob večjih slovesnostih. Napol žlahtno sadje je služilo zgolj domačim potrebam kot priboljšek vsakodnevni prehrani.

Zelo znani so bili v Sodražici tudi žitni semnji. Pravico do tržnega dne je Sodražanom podelila že 1752. leta cesarica Marija Terezija. Žitni semji so bili ob četrtkih, prišlo je mnogo ljudi ne le iz bližnje okolice, ampak tudi iz postojnske kresije.

Sodražica je bil eden najbolj prizadetih in razdejanih krajev v naši občini med vojno. Precej let je moralo preteči, da si je kraj opomogel in da so bile ruševine vojne odstranjene. Na arhivskem posnetku se nam nudi pogled na glavno sodraško ulico. Kraj je tedaj pričakoval številne goste ob odprtju novega zdravstvenega doma, sadu solidarnostnega zbiranja denarja vseh krajanov. Kaprolova gostilna je bila tedaj, pred dobrimi petindvajsetimi leti, še prtilična, most čez Bistrico je bil še lesen, saj so šele več let kasneje zgradili betonskega, potem ko se je lesena ograja zrušila pod težo nekaj ribniško-kočevskih direktorjev in so padli v mokro Bistrico.

Na drugem posnetku je približno tri desetletja star pogled na razvijajočo se Sodražico.

Glede živinoreje dobimo v spisovnem delu katastra sledeče podatke. Večje kmetije so redile dva vola, dve kravi, enega junca ter dva prašiča. Konji so služili predvsem furmantvu. Konje in svinje so nakupovali na Hrvaškem, medtem ko je bila rogata živina domače vzreje. Starejšo živino so prodali bodisi mesarjem ali mešetarjem. Perutnine niso gojili v večjem obsegu. Nasploh je imelo poljedelstvo daleč večji pomen kot živinoreja. Ta pa je kljub vsemu napredovala in se s prehajanjem na hlevski način reje intenzivirala. Nekdanje skupne vaške pašnike so razdelili med posestnike z namenom, da bi bili boljše obdelani in donosnejši. V Sodražici so tako razdelili Stevnike, v Zavodi pa so se naselili na robu pašnika kajzarji, ki so si postavili majhno hišico ter si uredili majhno njivo.

Sedaj, ko smo na kratko preleteli gospodarsko stanje, si pobježe ogledimo še Sodražico kot naselje. Iz katastrske karte izstopa tedanja — za današnje razmere majhna — Sodražica kot trdno stoječja vas (trg je postala šele 1865). Vendar v najstarejšem načrtu že jasno spoznamo zasnovo naselja, ki se kaže še tudi v dandanašnjem tločrtu. Jedro Sodražice je bilo okoli osrednjega trga in ob ulici, ki je vodila k tedaj še vikariatni cerkvi sv. Magdalene. Tu se je stiskala večina sodraških hiš. Floris nam razodeva, kako so znali naši predniki ceniti slednjo ped rodovitne zemlje. Hiše so zato gradili tesno skupaj, tako so se po dve hiši stikali skup in stale pravokotno na ulico. Od Bistrice so bile odmaknjene le toliko, da jih niso dosegale vsakoletne poplave. Na levem bregu je bilo nekaj hiš ob okrožni cesti proti Ribnici ter kajzarjski del v Zavodi. Proti Žigmaricam se je Sodražica končala s kajžarski v bližini današnje šole. Od 90 hiš jih je bilo kar 62 kamnitih, ki so pripadale seveda premožnejšim kmetom. Hiše so bile krite s slamo ali skodlami. Stavbe so bile v dobrem stanju, štiri hiše so bile celo zavarovane pred ognjem v t. i. notranjeavstrijski sekuranci. Za hišami so stali povečini leseni hlevi, po vrtovih pa posebne lesene stavbe — imenovane pod(en). Verjetno so bili podobni skednjem. Služili so za mlačev, pa gotovo tudi za spravilo sena.

Cerkev je oklepalo pokopališče, zraven je stalo na današnjem mestu župnišče ter mežnarija s šolo. Tedaj je poučeval Jože Novak, doma iz Dobropolja. Kot zanimivost povejmo, da Zavrti takrat še niso bili pozidani, marveč so se tamkaj širili zelenjavni vrtovi, ki so dali kasneje temu predelu Sodražice tudi ime. V Sodražici sta obratovala že tedaj dva mlina. Prvi je stal pri Pakiževih, drugi pa je bil last Jurija Pogorelca ob izhodu iz Sodražice proti Ribnici.

Pazljiv pregled virov nam izda še marsikaj drugega. Že takrat sledimo hišnim imenom, ki so še danes navzoča v Sodražici. Tako je Vencljeva domačija stala približno na današnjem mestu. Kaprolova gostilna stoji na nekdanji Feznarjevi kmetiji, priimek Milavec je še danes živ pri hiši tik zraven mosta preko Bistrice, a je kakor kažejo viri star že vsaj 200 let.

Preučevanje domače zgodovine nam lahko pove mnogo lepega, zanimivega, a tudi trpkega. Pri tem je njena vrednost edino tedaj, če ji prisluhujemo in se poskušamo iz nje nekaj naučiti za današnji čas. In kaj naj se naučimo iz zgornjih vrstic? Če nič drugega naj nam bo vsaj vzgled sožitja naših daljnjih prednikov z naravo. Morda je za nas še pomembnejše, kot je bilo za njih vprašanje: KAKO PREŽIVETI?

Ludvik Mihelič

Spremembe, dopolnitve, dograditve...

Pred časom smo že pisali o posameznih fazah nastajanja sedanjega obsega naše občine. Ne bo odveč, če še enkrat pogledamo malo nazaj, na našo prehojeno pot, posebno v sedanjih razburljivih časih razprav okrog spreminjanja državne in republiških ustav, malo kasneje pa se bomo gotovo srečevali tudi s spreminjanjem in dopolnjevanjem občinskih statutov in statutov krajevnih skupnosti.

V dobrih štiridesetih letih smo v naši družbi oblikovali in sprejeli že kar nekaj ustav, ustavnih zakonov in ustavnih dopolnil. Po tej plati nam res ne more biti dolgčas, saj se kar naprej nekaj dogaja, kar naj ne bo nekaj spreminjanja, dopolnjevanja, dograjujemo... Zakone poskušamo prilagoditi življenju in vsem njegovim raznolikostim, potem pa življenje prilagajamo zapisanim zakonom; nikakor ne uspejo spraviti v složen korak obojega — zakonov in življenja. Enkrat je življenje, torej praksa pred zakonodajo, teorijo, potem zakonodaja, torej teorija prehiti življenje. In spet delamo popravke, bodisi teorije ali prakse, po navadi pa najraje na vrat na nos, po hitrem postopku, kar se najbolj naglo da. Nič hudega, si mislimo, če spet ne bo čisto v redu, bomo pa spet kaj na novo spremenili, dopolnili, reorganizirali, da nam le dolgčas ne bo. Po hitrem postopku sprejmemo zakon, tako rekoč čez noč so delegati prisiljeni glasovati zanj, čeprav že vnaprej večina misli, kaj kmalu pa trdno ve, da je neumen, neživljenjski, vsekakor pa ne tak, ki bi nas spravil iz vedno hujše godlje. Še potiska nas vanjo. Potem pa sledijo obsežne razprave in dokazovanja, razmišljanja in prerekanja okrog njegovega dograjevanja, dopolnjevanja, spreminjanja, ta čas pa so izničena vsa dotedanja prizadevanja in dosežki in tudi večino tistega, kar naj bi spremembe pozitivnega prinesle.

Obsežno branje

Nekako smo spravili pod streho dopolnitve zakona o združenem delu. Le nekaj, ne vseh, saj je dopolnjen zakon tesno povezan z dopolnjeno ustavo. Zdaj dopolnjujemo ustavo. Silne razprave tečejo v vseh okoliših in na vseh ravneh o zadevi, ki jo mnogi že zdaj, vnaprej gledajo postrani, z nezaupanjem, pa tudi s strahom. Lahko se zgodi, razmišljajo, da nam bo to silno obsežno branje prineslo kaj malo dobrega, vsekakor pa ga bo treba tako in tako že kmalu po (morebitnem) sprejetju na novo dopolnjevati, dograjevati, pojasnjevati. Milijoni navadnih smrtnikov pa se bomo pač morali točno držati, kar bo v tem silno obsežnem pisanju stalo, in se bomo preganjali in kaznovali, če naše ravnanje ne bo povsem v skladu z njim. Le kako naj bi bilo?!

Prebrali smo, da je besedilo ustavnih dopolnil (brez ustave!) dolgo okrog 75.000 besed. Dovolj hitro jih preberemo lahko v okrog 16 urah, da pa bi bralec zapisano tudi razumel, bi potreboval še okrog 85 ur skrbnega branja. Preko štiristo ur pa bi potreboval skrben in razgledan bralec za poglobljeno in analitično obdelavo besedila. Kako naj potem ljudje množično sode-

lujejo pri oblikovanju in sprejemanju tako pomembnega dokumenta, če je za njegovo vsaj približno razumevanje potreben tak strahoten (bralni in miselni) napor!? Kako naj bo potem tak dokument resnično naš, ljudski, spoštovan in razumljen? Zlobneži pa še trdijo, da precejšnja večina naših državljanov tako obsežnega besedila ne prebere skupaj v vsem življenju, celo v stripih ne!

Švicarji v svoji konfederaciji, kljub povsem drugačnim družbenim in gospodarskim razmeram in kljub že prislovični natančnosti (ali pa prav zaradi nje) delajo podobne stvari čisto drugače. Po dolgih razpravah so v letu 1898 vtaknili v svojo ustavo člen, ki je bil podlaga za kasnejše poenotenje kazenske zakonodaje. Na osnovi tega je zvezna vlada **dvajset let kasneje** (1918. leta) predložila parlamentu osnutek enotnega kazenskega zakonika. Člani obeh zborov parlamenta (državni zbor in zbor kantonov) so z razpravo o osnutku potem res malce pohiteli ter sprejeli osnutek besedila leta 1938 (dvajset let kasneje!). O enotnem besedilu kazenskega zakonika je še v istem letu glasovalo ljudstvo na referendumu in ga sprejelo in takoj nato je s 1. januarjem 1942. leta kazenski zakonik začel veljati!

Bremena preteklosti

Toda to je bilo v Švici s sedemstoletno državotvorno tradicijo. Pri nas je povsem drugače, ko vemo, da je boljši slab predpis kot nobeden. Pa je res tako? Pri nas se sklicujemo na drugačne tradicije, na večstoletno odvisnost od drugih, ječanje pod tujimi jarmi, izkoriščanje. Vemo, da so veliki deli naše širše domovine pet stoletij bili pod turško oblastjo in da se strahotnih posledic tega še dandanašnji nismo povsem znebili. Toda — kako zaostala mora biti šele Turčija, ki je še danes pod Turki?! (Pa ne vzemite tega razmišljanja za preveč zlobno!) Bolje je malo ognja, ki nas greje, kot velik plamen, ki nas žge, pravi (mislim da arabski) pregovor. Počasi, zložno, smotno, tudi gospodarno je treba delati korake, skrbeti za razvoj in napredek, saj je to (dejanski napredek) lahko le tadak in tako. Napredovanje, ki pomeni stopicanje na mestu ali celo nazadovanje, ni napredek. Daleč od tega. In to, na žalost, kaj uspešno delamo prav zdaj...

Obremenjeni smo z mnogimi bremenami, pogosto tudi z nepotrebnimi in po neumnosti. Mislim predvsem na medsebojne odnose v naši bratski skupnosti. V letu petinštiridesetletne Avnoja vse glasneje razmišljamo o temeljnih avnojskih načelih naše povezanosti, izražamo vedno hujše nezaupanje drug do drugega, se zapletamo v nesmiselne in nepotrebne prepire ter izgublamo dragocene moči in sposobnosti v drobnih in obrobnihih prepirih, spopadih in razčiščevanjih. V črni Afriki pravijo, da pravdanje z norci zaposli največ pametnih ljudi. Tudi v domačih logih bi kaj lahko našli podobno misel, pametne misli naših prednikov, modrosti generacij in narodov pa nas nikakor ne izučijo. Mi pa kot družba, obremenjena z

neverjetnim številom predpisov, dogovorov, zakonov in sporazumov vedno hitreje produciramo nove predpise, namesto da bi začeli proizvajati novo vrednost, na kateri edini lahko gradimo svoj razvoj.

Nastajanje naše občine

Malo daleč sem zašel v tem razmišljanju, ki je prav tako neproduktivno kot marsikaj drugega, kar z vso ihto počnemo pri nas. Preprosto razmišljanje preprostega človeka pač gre v to smer, da smo kot družba izredno dragi (ne dragoceni!) in da v bistvu sami sebe največ stanemo (z vso družbeno in drugačno neproizvodno režijo). Gotovo so tudi tu posamezne korenine naših sedanjih (in še lep čas prihodnjih) težav.

Ko razmišljam o pogosto tudi srditih in hudo odklonilnih razpravah o ustavnih spremembah, imam pred očmi tudi ves naš povojni organizacijsko-pravno-oblastni razvoj. To je tisto, s čimer sem začel tole razmišljanje. Sam razvoj naših družbenih in ekonomskih odnosov govori o dovolj pisani in razgibani preteklosti in v bistvu dopolnjuje ter opravičuje tudi sedanje razprave...

Dne 11. decembra 1949 so bile pri nas tretje volitve krajevnih ljudskih odborov (KLO). V KLO Ribnica je bilo izvoljenih 27 odbornikov, predsednik 11-članskega izvršnega odbora pa je bil Jože Ambrožič. Po letu 1950 se je kazala vedno večja potreba po preureditvi ljudskih odborov, kar je prinesel tretji splošni zakon o ljudskih odborih 9. aprila 1952 ter republiški zakon o občinskih ljudskih odborih 8. julija istega leta. Oblikovati so se pričele občine kot najmanjše političnoteritorialne enote. Občina je postala pravna oseba. Območje današnje občine je bilo razdeljeno na pet občin (Ribnica, Dolenja vas, Sodražica, Loški potok, Velike Lašče — za Ortnek in Sv. Gregor) in je bilo v okraju Kočevje. Odborniki občinskega ljudskega odbora Ribnica so se sešli prvič 17. dec. 1952 in za predsednika izvolili Jožeta Selška, ki je županovl Ribnici kar nekaj let. Občini Dolenja vas in Loški potok sta bili s posebnim republiškim zakonom ukinjeni 30. junija 1955. Dolenja vas se je 1. 9. 1955 združila z Ribnico, Loški potok pa v novo občino Draga-Loški potok.

S tem reorganizacija v naših krajih še ni bila zaključena. Pogosti so bili pritiški po ukinitvi občine Ribnica in njeni priključitvi Kočevju, posebno še po ukinitvi kočevskega okraja 15. julija 1957. leta. Občina Draga-Loški potok je bila ukinjena in v celoti priključena občini Sodražica, vse občine pa so spdale v okraj Ljubljana do leta 1965, ko so okraji kot nekaj preživelega izumrli. Kmalu pa smo, iznajdljivi kot smo, pogruntali lepe nadomestke, medobčinske organe, svete, odbore ipd.

Nov župan zdaj že malo večje ribniške občine je 23. nov. 1957 postal Stane Ilc. Tedaj je občina dobila svoj drugi statut (prvega so odborniki sprejeli januarja 1956). Dne 15. januarja 1960 se je občina Ribnica spet močno (vendar še ne dokončno) povečala in sicer po ukinitvi občine Sodražica. Stari

del sodraške občine se je vključil v ribniško (če bi ne bilo tega, je grozila Ribnica priključitev Kočevju), Loški potok pa je za kakšno leto poskusil srečo še v občini Loška dolina. Občina Ribnica je leta 1961 štela 9960 prebivalcev in to je bilo za tedaj dovolj za ohranitev občine. Sicer pa so se občinski možje in Ribničanje nasploh zelo slabo zapisali tovarišem v Ljubljani, ker svoje male, nerazvite občine niso dali razvitemu Kočevju, kjer poleg tega niti niso bili obremenjeni z zasebno lastnino. Občina Loška dolina je z nastopom leta 1962 preminila in območja Loškega potoka ni kazalo drugega kot najbolj naravna in smiselna priključitev občini Ribnica. V naši občini je bilo tedaj 11.816 prebivalcev, šele deset let kasneje pa smo zabeležili porast števila zaposlenih na in preko 2000!

Občini Ribnica je županovl do 30. maja 1960 še Stane Ilc, nato Stane Goršič (neprofesionalno) do 26. marca 1962, od tedaj dalje pa je dokončno oblikovano občino z novim občinskim praznikom 26. marcem vodil profesionalno France Ilc.

Z ustavo iz leta 1963 so bili ukinjeni občinski ljudski odbori in oblikovane skupščine občin. Volitve odbornikov v SO Ribnica so bile 26. maja 1963, za prvega predsednika skupščine pa je bil 3. junija 1963 izvoljen France Ilc. Poleg Ilca je bil odborniški župan še Bogo Abrahamsberg (1967—74), nato pa imamo delegatske župane delegatskih skupščin. Te pa, delegatske župane delegatskega razvoja naše delegatske družbe, menda še poznamo. V letih 1974—78 nam je županovl neprofesionalno Ciril Grič, nato pa profesionalno Stane Kromar (1978—82), Stane Rus (1982—86) in France Lapajne od 1986 dalje. Slednji je zdaj na polovici svojega mandata in z vmesnimi volitvami je treba to potrjevati. V občini je dobil vso podporo, tako da bo na seji skupščine te dni ponovno izvoljen za župana do leta 1990. Sicer pa je bila v delovanje občinske samouprave z zadnjo ustavo in uvedbo delegatskega sistema vpeljana še nova upravno izvršilna funkcija — izvršni svet s predsednikom. Ribniškemu izvršnemu svetu so od leta 1974 predsedovali v prvem mandatu Rudi Brinšek in France Bojc, v drugem Viktor Pogorelec, v tretjem France Lapajne in v sedanjem Peter Levstik.

F. Grivec

45 let
ustanovitve
15. divizije

Boj v Jelenovem žlebu

Letos proslavljamo 45-letnico ustanovitve 15. divizije NOVJ in se zato moramo spomniti tudi veličastvene zmage naših partizanskih brigad v Jelenovem žlebu v marcu 1943.

Po bojih v Suhi krajini (od 16.—20. marca 1943) so se prve štiri slovenske brigade premaknile v Ribniško dolino. Toda tam so Italijani ponovno krenili v napad proti njim že 25. marca. Da bi brigadam onemogočili umik iz doline v kočevske gozdove, jim je polkovnik Leonardo Siliato za hrbet poslal dva bataljona: bataljon obmejne

straže na Veliko goro in bataljon divizije »Macerata« iz Kočevja v Jelenov žleb.

Z našimi brigadami je poveljevala Dolenjska operativna cona (štab) na čelu s komandantom Milovanom Šaranovičem. Milovan Šaranovič ne bi bil dober komandant, če se kljub pojasnjevanju političnih aktivistov ne bi odločil, da sam izve od Italijanov, kaj nameravajo storiti naslednji dan. V štabu Dolenjske operativne cone so tedaj bili tudi aktivisti rebniško-velikolaškega okrožja OF in partijskega komiteja. Še preden je izdal ukaz o odhodu brigad iz Ribniške doline, je naročil aktivistom, naj bodo blizu štaba, da bi po potrebi priskočili na pomoč kot dobri poznavalci terena. Zahvaljujoč delu aktivistov in obveščevalcev je štab Dolenjske operativne cone izvedel natančne podatke o okrepitvah, ki so jih Italijani dobili popoldne in o njihovih namerah, da bodo naslednji dan udarili z vseh strani in z vsemi sredstvi.

Po odločitvi štaba so partizanske brigade 26. marca od 2.00 ponoči sestavile dve koloni:

Prva kolona (Tomšičeva in Šerčerjeva) naj bi se vzpela naravnost po strmem bregu na planoto Velike gore in nato nadaljevala pot skozi Jelenov žleb v Podpresko. Vendar se ta kolona ni oblikovala tako, kakor je bilo rečeno, ampak so brigade ubrale vsaka svojo pot v isto smer.

Druga kolona (Cankarjeva in Gubčeva) naj bi šla po Rudeževi poti, edini, ki je držala na Veliko goro. Naprej je šla Cankarjeva in ko je šla mimo Rakitnice, se ji je pridružila še Gubčeva. Rudeževa pot je precej pripomogla partizanom, da so lažje premagali težave nočnega pohoda. S seboj so namreč nosili precej ranjencev, raznega

orožja in opreme. Po tej poti so bili namenjeni potovati le do Vlake, ki se od Rudeževe poti odcepi kmalu potem, ko cesta zavije proti severovzhodu. Obe brigadi sta bili tako razporejeni v koloni, da so bili pripravljene za boj, za prenos ranjencev in za zavarovanje zaledja (hrbta). Ranjenci so bili v sredini zavarovani pred nenadnim napadom in so bile brigade sposobne sprejeti boj proti sovražniku, kjerkoli bi se pojavil.

Nadaljevali so pot proti kraju, ki se imenuje »Pri štirni« in naprej proti Jelenovem žlebu (nasproti italij. bataljonu »Macerata«), ne da bi slutili kako nevarnost. Ob 9.00 zjutraj so prispeli v podnožje gorskega hrbta, ki se imenuje Mala bela stena. Imeli so počitek. Postavili so malo naprej — na Bele stene — puškomitraljez, da bi lahko budno pazili, kaj se dogaja pred kolono.

Tedaj je za hrbtom zadrdral mitr. rafal. Srečanje kolon je bilo prenetljivo in nihče ni tega pričakoval in noben komandant ni poznal

moči drugih. Italijanski poveljnik je imel to prednost, da je bil gospodar ovinka, imel je dober pregled nad

cesto in vrh Male bele stene pri roki. Tudi poveljnik Dolenjske operativne cone je opazil vrh Male bele stene in spoznal njeno taktično vrednost. Slutil je tudi, da je pred njim večja enota Italijanov. Ideja o akciji se je hitro zbistrila. Najprej je treba zaustaviti sovražni pohod po cesti, nato pa sovražnika z manevrom s partiz. desnega krila obkoliti.

To idejo so izvajali borci Cankarjeve in Gubčeve brigade in zasedli v hitrih premikih koto 1080 in vrh Male bele stene. Vnel se je strahovit boj, ki je trajal več ur in ko so Italijani uvideli, da so obkoljeni in da ne morejo naprej niti desno, so se odločili za umik. Od Jelenovega žleba proti Grčaricam se je vlekla dolga sled strahotnega poraza in množične tragedije. Ko je razbita truma italj. vojakov prispela v Glazuto, je hitro nadaljevala pot in prispela med 16. in 17. uro v Grčarice. Tako se je končala znamenita borba v Jelenovem žlebu. Popoldne ob 17.00 sta Gubčeva in Cankar-

Tekmovanje k zmagi

Izvršni odbor Osvobodilne fronte Slovenskega naroda je 7. 4. 1944 razpisal tekmovanje vseh množičnih organizacij. Podpisana sta bila kot predsednik Josip Vidmar in sekretar Boris Kidrič. Za rajon Loški potok — Draga je bila imenovana komisija: Alojz Samsa, predsednik, člani pa: Mima Vesel, Marija Grajš in Nace Starc.

Za uvod v počastitev tekmovanja so 1. maja zažgali 20 kresov. Ob kresovih so peli partizanske in narodne pesmi skupaj s kurirji postaje »TV-11« in letalske baze s Kozjaka. Žene in mladinke so prale in šivale za podoficirsko šolo, propagandni odsek 18. divizije, komando mesta Ribnice in »TV-11«.

V Moharjevi vili je bila bolnica 18. divizije. Pavla Vesel je ves čas delala v bolnici, Francka Anzelj, Milena Avstelj in Pavla Lavrič Anžetova, pa so na Hribu organizirale zbiranje hrane: mleka, krompirja, jajc in drugo. Tudi mladinke iz Travnika so zbirale hrano za bolnico, prirejale mitinge, v katerih so sodelovali kulturniki podoficirske šole in pionirji. Besedila za skeč je napisala Marija Vesel-Malenska.

V Retjah je bila bolnica IX. brigade. Žene in mladinke so organizirale pranje in kuhanje. Organizirali so tudi 12 vaških čitalnic, katere so ljudje radi obiskovali. Pod vodstvom učiteljice Zdenke Slomšek je bil ustanovljen pevski zbor, ki se je proslavil s svojim nastopom 2. julija. O tem je poročal »Slovenski poročevalec« dne 17. 8. 1944. leta.

Mladina iz Travnika je na pobudo organizacije SPŽZ pomagala obdelovati zemljo za potrebe vaških vojaških enot, bolnic in organizacij v zaledju. Pomagali so družinam, katerih moške in fantje so bili v partizanih. Tako je bila vsa zemlja obdelana.

Mladinke iz Srednje vasi so pletle nogavice in zbirale oblačila za partizanovsko vojsko. V Retjah je mladina organizirala Marija Mohar, ki je bila sekretar SKOJ-a. Za njo je to nalogo prevzela Pavla Košir. V pismo ji je bil Franc Otoničar, ki je pisal igrice, skeče, pesmi in članke. V dveh igrakah »Pot do spoznanja« in »Skrivač«, ki sta bili uprizorjeni, so sodelovali tudi kurirji »TV-11«, komande mesta Ribnica in drugi parti-

zani. Otoničar je uglasbil pesmice in vodil pevski zbor, v katerega so pritegnili vso mladino.

Mladina iz Travnika je sodelovala pri organizaciji mitingov na Hribu in na Kapli. Ivanka Lavrič in Olga Rus sta napisali igrico »Mica in Jernej«, ki so jo predvajali na Kapli. Pri kulturni skupini v Travniku so sodelovali še Ivana Zbačnik, Ivanka Lavrič, Olga Levstik, Kristina in Karla Bambič. Mladinke so sodelovale tudi pri pevskem zboru in urejale stenčasa. V Travniku sta bila dva stenčasa, eden na Kapli in drugi pri Špelčni hiši. V tem času, ko se je mladina trudila, da bi dvignila kulturno življenje v vaseh, so v marcu leta 1944 prišli v Loški potok kulturni delavci in sicer: Tone Seliškar, Franc Kosmač, Blaž Ostrovhar, Globočnik in Adamič. Javili so se predstavnikom OF in obrazložili namen prihoda. Napotili so se k Rusovim na Hrib, kjer so jih prijazno sprejeli. (To je razvidno iz pesmi »Za spomin«), Gospodinja jim je spekla omleto in so se okrepčali. Odstopili so jim prostore za bivanje. Seliškar in sin Zlatko sta nekaj časa stanovala pri Ostrovrhjih.

Po razmestitvi so začeli pisati pesmi, balade, risali razne portrete in se pripravljali za kulturne nastope, ki so jih imeli v kulturnem domu in vojaških enotah. V času bivanja na Hribu so obi-

skali tudi druge vasi, vzgajali mladino in ostale vaščane. Ob odhodu iz Loškega potoka so Rusovim v zahvalo izročili dve knjižici: »Pred pomladjo« Franceta Kosmača in »Sovražnik« Toneta Seliškara. Za spomin so jim izročili še pesmi: »Na Hribu pri štirih dekletih« in »Očka sinu« ter več portretov (vse imajo ohranjeno).

Pristnost kulturnikov je še bolj vzpodbudila mladino, da je še krepkeje delala na kulturnem polju. Pesmi so sestavljale: Olga Levstik-Nacetova, Marija Levstik-Juresova ter Frančiška Vesel—Ivajevo. Na mitingih je bila na sporedu tudi kronika — politična satira v 26 kiticah, ki so jih prepevale v duetu. Izzvalo je mnogo smeha med poslušalci (original je ohranjen). Na Hribu je stenčasa urejala Lojzka Luznar.

Dne 4. 3. 1945 je bila v Semiču konferenca mladine za Notranjsko-Ribniško-Kočevsko-Novomeško okrožje. Iz rajona Loški potok so se konference udeležili: Cirila in Karla Bambič, Mima Vesel, Ivanka Lavrič, Marica Bambič, Olga Rus, Olga Levstik, Ivanka Vesel in Malka Bartol. Na konferenci je bil sprejet sklep, da se dokončno uniči sovražnik. Mladina je v ta namen organizirala tekmovanje, ki je trajalo od 20. 3. do 28. 3. 1945. Dne 20. 3. 1945 je bil slavnostni začetek mladinskega tedna,

CIDM Ribnica med obliko in vsebino

jeva brigada odšli z bojišča in zvečer prispeli v Podpreško in Drago.

Boj v Jelenovem žlebu je postal v zgodovini naše NOV legendaren. Zgodovina ga ceni, ker je v njem zmagala številčno in po oborožitvi slabša partizanska skupina. Jelenov žleb pa spričo uporabljene taktike presega ozke domače okvire in se uvršča med znamenite boje v srečanju, kjer je napadenemu uspelo nasprotnika obkoliti in ga premagati. Izkazala se je moralna moč in taktična spretnost partizanskih bataljonov in brigad. Izkazalo pa se je tudi uspešno vodenje enot v boju s strani štaba Dolenjske operativne cone. Jelenov žleb je dokazal, da je potrebno čim prej postaviti takšno poveljstvo enot, katero bo uspešno načrtovalo, vodilo večje akcije, boje in operacije, za kar je to že dokazal štab Dolenjske operativne cone, saj je v tem boju uspešno poveljeval z več brigadami.

Na osnovi nastale situacije in bojev, ki so jih vodile naše brigade, je Glavni štab NOV in POS 13. julija 1943 formiral 15. divizijo NOVJ v sestavi treh brigad (Gubčeva, Cankarjeva in Šlandrova). 15. divizija NOVJ je v svojem obstoju do 9. maja 1945 imela 261 bojov in operacij večjega obsega na območju Dolenjske, Notranjske, Kočevskega ter v sosednji SR Hrvaški. Zato je tudi dobila ustrezno mesto v zgodovini NOV in revolucije v Sloveniji in Jugoslaviji.

Danes, po 45. letih, lahko rečemo, da je boj v Jelenovem žlebu naših brigad in njihova zmaga nad sovražnikom začetek organiziranja naše divizije, saj je poveljstvo Dolenjske operativne cone bilo preimenovano v štab 15. divizije NOVJ v juliju 1943. leta...

Albin Štok

ki se je začel z mladinskimi zborovanji, sestanki in mitingi in napisnimi akcijami, prižiganjem kresov na osvobojenem ozemlju in kontroliranem ozemlju.

V času svetovnega mladinskega dneva je mladina iz Travnika, Srednje in Šegove vasi opravila 750 delovnih ur, zbrala 4 pakete za ranjence, priredila mitinge in zakurila 2 kresova, okrasila grobove padlih borcev v Sodolu, Tabru in Martalozu, obiskala matere padlih partizanov, zbrala volno in spletla 30 parov nogavic, tri šale in en pulover. Za šolo je napravila in našagala drva, zbrala 650 lir za USAOJ in pobrala članarino. Tudi druge naše so tekmovale.

Tekmovalno vzdušje se je stopnjevalo, število organizirane mladine je naraščalo, kljub grozodejstvu »črne roke«. V tekmovalno okolje so vključili tudi šivilje: Pavlo Lavrič-Krajčev, Stano Bartol-Antonovo in Milko Mohar-Krajčkovo.

Dne 25. 3. 1945 na dan bratstva in enotnosti, v času svetovnega mladinskega tedna, je bilo v Čabru organizirano tekmovalno slovenske in hrvaške mladine s kulturnim programom, v katerem so sodelovali tudi pionirji. Pregledali so uspehe, ki so jih opravili in si zadali nove naloge.

Karel Mikulič

CIDM je vse bolj razširjena oblika interesnega organiziranja mladih in pomeni kratico za CENTER INTERESNIH DEJAVNOSTI MLADIH. Takšen center je uspešno zaživel v Litiji, pod podobno obliko in vsebino pa je zaživel interesna dejavnost mladih v Kočevju. V večjih mestih so mladinski centri jedra trajnejše, na programih temelječe interesne dejavnosti mladih, zato so njihove pozitivne izkušnje vredne posnemanja tudi v občini Ribnica.

V OK ZSMS poskušamo zagotoviti pogoje za delovanje takšnega CIDM v bivši Delavski univerzi in Klubu delegatov na Kolodvorski 1. V ta namen smo ob pomoči ribniškega tozda INLES obili dotrajan strop predavalnice, zaradi dotrajanosti oken pa smo pri njihovem renoviranju — kot ste nekateri najbrž že opazili — ostali na pol poti. Zopet smo se obrnili na pomoč na INLES, tokrat na dolenjski tozdi, ki nam je iz propagandnih sredstev zagotovil zamenjavo vseh oken na objektu — po njihovem posebnem programu. Okna bodo tako služila kot vzorčen primer in kot neke vrste razstava »v živo« za vse bodoče investitorje v revitalizacijo mestnega jedra Ribnice. Pristop k obnovitvi je torej trajnejše narave, zato bi si mladinska organizacija želela zagotoviti tudi temu ustrezen pravni status v tem objektu. Prenos statusa upravljalca s strani občine na OK ZSMS bi nam še najbolj ustrejal, saj nam nudi možnost sklepanja pogodb z morebitnimi najemniki spodnjih prostorov, s čimer pa bi si zagotovili sredstva za vzdrževanje celotne stavbe. Za obrtne prostore vlada namreč veliko zanimanje, mladinci pa bi si želeli dati prostore v najem tistim, ki bi s vojo dejavnosti prispevali tudi k razmahu mladinske interesne dejavnosti. Trenutno je to video obrt, po potrebi pa bi lahko razpisali tudi

natečaj za najboljšega ponudnika. Sodelovanje mladinske organizacije s privatnim kapitalom se je izkazalo kot posebno uspešno v kočevskem ŠKORC-u, zato tudi v našem primeru ne bi smeli naleteti na tovrstne predsodke. Še posebno ne s strani tistih družbenih institucij, ki bi jih mladinska organizacija na tak način vsaj deloma razbremenila pritiskov na družbena sredstva (SISI, IS). Na večji posluš za naše ambicije smo naleteli pri krajevni organizaciji zveze borcev, saj se je pripravljena umakniti iz spodnjih prostorov, ne da bi postavljala neuresničljive pogoje.

V mladinski organizaciji smo torej še vedno v fazi iskanja prave forme organiziranja interesne dejavnosti, v fazi zagotavljanja osnovnih prostorskih pogojev in v fazi preseganja predsodkov nas samih in okolice do novih oblik interesnega organiziranja. Ko se bomo skozi vse to prebili, nam bodo »gverilske« izkušnje prišle še kako prav pri razmahu tistega pravega interesnega združevanja s kulturno, izobraževalno, rekreativno in družbeno angažirano vsebino.

S. H.

...rolanje po sceni...

— rdeče pobarvana okna bodočega mladinskega centra so nekaterim (pro-vzhodnjaško usmerjenim) zbujala asociacije na socrealistično obdobje, drugim (pro-zahodnjaško usmerjenim) pa na prastaro obrt, kjer so popolnoma vsa osnovna sredstva v privatni lasti; v bližnji prihodnosti bo prišla na svoj račun ideološko neopredeljena večina mimoidočih, saj bodo nova okna v nevtralni lesni barvi...

— tržna in sanitarna inšpekcija, ki si je ogledala mladinske prostore discoteke DC-16, je imela pomembno pripombo: k pijačam na ceniku je potrebno pripisati njihovo jakost; če kdo sklepa, da je s tem prihranila delo kolegom s postaje milice, ki nadzoruje promet iz discoteke, sklepa napačno: v eni sami noči so baje zaplenili vozniška dovoljenja kar 70 (sedemdesetim) motoriziranim gostom...

— integracija mladinskih klubov v občini v ustanovljajoči se mladinski center Ribnica poteka podobno kot integracija jugoslovenskega trga: kot da bi bila občina sestavljena vsaj iz treh republik...

— na vojnih razvalinah se rojeva ribniško mirovno gibanje in oživlja preživljeni PUNK (dokaz: grafiti na bivšem vojaškem bloku v Majnikovi ulici)

Nekoč in danes

Pa še malo pogleda v (ne tako daljno) preteklost in primerjava s sedanostjo. Zimski pogled sicer, čeprav je zdaj že uradno pomlad in tudi celotna zima (vsaj pri nas) ni bila kaj preveč zimska.

Dobrih dvajset let nazaj smo imeli vsako zimo s snegom silne težave. Namučili smo se doma z njim, namučili smo se po cestah, predno so bile kolikor toliko spodobno očiščene. Do danes smo se razvili tudi v tem pogledu, ne nazadnje tudi zaradi razvoja lastnih tehničnih sredstev za zimsko vzdrževanje cest (Naj to ne zglada kot reklama za Riko!). V zadnjih dveh desetletjih je ribniški Riko resnično razvil številno družino najrazličnejših sredstev za čiščenje cest in drugih površin — plugi, odmetalci snega, posipalci.

Dve arhivski fotografiji kažeta, kako je pred dobrima dvesta desetletjema zgedalo pluzenje cest in čiščenje ulic pri nas. Na eni vidimo starinski (lesen) plug, ki ga vleče kamion. Delo z njim je bilo težko, zamudno, čiščenje komaj za silo. Druga slika kaže, da še ni tako daleč čas, ko smo tudi z naših ulic v naših krajih odvažali sneg (če smo sploh ga, raje smo počakali na sonce) s konjsko vprego, na voz pa sneg nakladali ročno.

Sodobnejši fotografiji kažeta dva moderna Rikova stroja za čiščenje in vzdrževanje cest pozimi — snežni odmetač in moderen plug ter posipalec proti poledici.

Casi se spreminjajo...

Kabelska televizija tudi v naši občini?

Kabelska televizija (CATV) je sprejem TV in radijskega signala na enem mestu in potem po kablu do potrošnika, zato se pri nas uveljavlja zanj boljši izraz — kabelsko razdelilni sistem (KRS). Zakaj je CATV tako privlačna, da se je pri nas in v svetu razmahnila kot gobe po dežju?

Predvsem ima v primerjavi s posamičnimi sprejemnimi antenami naslednje prednosti:

1. sestavljena je iz enega samega sprejemnega sistema
2. Daje visokokakovosten signal na vseh mestih KRS (če je sedanjega mogoče oceniti z zadostno oceno, KRS zasluži vsaj oceno prav dobro)
3. nižja cena za prenos satelitskih TV programov (precej nižja od montiranja posamičnih »krožnikov« na strehah individualnih hiš)

4. prenos krajevnih (lokalnih) TV in radio programov po vsem KRS (možnost

priključitve krajevnega TV in RA studia na KRS)

5. prenos velikega števila TV in radijskih sporedov

- a) TV do 25 kanalov (vsak drugi)
- b) RA do 21 kanalov (po 1 MHz)

6. lepši izgled naselja (po strehah ni anten)

7. uvedba dodatnih uslug po povratnih kanalih (iz vsakega odjemnega mesta se je mogoče povratno priključiti na kabelsko mrežo, kar omogoča montažo obvestilnih naprav za vlom, požar, povezavo z računalniki, teletekst, itd.).

Kateri so glavni deli CATV:

1. sprejemni antenski sistem

2. glavna postaja

3. kabelsko razdelilni sistem

CATV ima v primerjavi s posamičnimi sprejemnimi antenami tudi nekatere slabosti:

1. vsaka okvara KRS povzroči izpad signala več ali vsem sprejemnikom

2. cena za en priključek in spored je velika, če je malo priključkov in malo sporedov.

Prvo hibo je mogoče minimalizirati s pazljivo izbiro izvajalcev in opreme ter skrbnim nadzorstvom upravljalcev (RTV). Drugo pomanjkljivost je mogoče zmanjšati s pridobivanjem čim večjega števila naročnikov na CATV ter boljšo izbiro domačih programov, ki v CATV pridejo po obstoječi zemeljski mreži (RTV Ljubljana I. in II. program, TV Koper, TV Zagreb) ter satelitskih programov (trenutno vsaj 6). Glede na to, da v veselje pošiljajo vse več satelitov in da bo v bližnji prihodnosti v veselju vsaj še 7 evropskih nacionalnih satelitov (med njimi tudi jugoslovanski, ki bo oddajal programe vseh republiških TV centrov in program JRT) se ni bati, da bi nam bilo ob televiziji dolgčas, kot nam je danes.

Kako bi torej pri nas, na območju krajevnih skupnosti v ribniški občini, prišli do svoje CATV?

Predvsem z veliko dobre volje, samorganiziranosti in dobršno mero samofinanciranja. Pri tiskovnem svetu OK SZDL smo ustanovili iniciativni odbor, ki bo ocenil interes (izpolni priložen listič!) za CATV in izvedel anketiranje, prej pa se bomo odločili, če gremo v izdelavo idejnega projekta in katera območja občine bo smotrno vključiti v prvo fazo izgradnje.

Na teh območjih bo potrebno formirati gradbene odbore (imenuje jih svet KS) in podobore po posameznih naseljih. Če se izkaže, da bi bila smotrna akcija za izgradnjo CATV na območju občine v celoti, bi se formiral glavni gradbeni odbor kar na občinski ravni. V nekaterih okoliščinah so do CATV morali po dolgi in zapleteni poti: skozi plansko fazo (vključitev CATV v srednjeročni plan), potrebno je bilo prodreti v prostorsko izvedbene akte, pridobiti lokacijsko dovoljenje (na podlagi vseh mogočih in nemogočih soglasij), izdelati tehnično dokumentacijo, dokazati finančna sredstva in šele na podlagi vseh teh postopkov so prišli do gradbenega dovoljenja. V nekaterih okoliščinah so imeli srečnejšo roko in so jo ubrali po bližnjici: po instituciji priglasitve, če je občinski organ ugotovil, da ni potrebnih drugih soglasij. Ta idealna prilika se morda v bližnji prihodnosti ponuja tudi v Ribnici, saj bo že prihodnje leto potrebno razširiti PTT omrežje za okrog 2000 novih priključkov. Ribnica se bo torej na veliko prekopavala, ker pa je kable (ob primernem posluhu

Pohod kabelske tv

Že pred desetletji je z uvedbo skupnih antenskih naprav, predvsem v večstanovanjskih blokih, nastala tehnika za razdeljevanje radijskih in televizijskih signalov iz centralnega sprejemališča do vseh priključkov v stanovanjih.

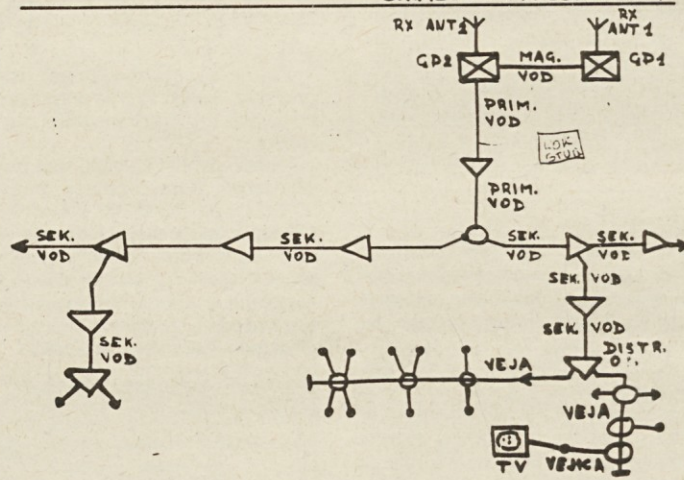
Razvoj je šel naprej prek velikih skupnih naprav za več blokov skupaj do sodobnih sistemov kabelske televizije – CATV oz. do kabelskih razdelilnih sistemov – KRS.

V večini primerov se v KRS že vključujeta tudi sprejem in distribucija programov, ki jih oddajajo komunikacijski sateliti.

Proizvajalci antenske in kabelske opreme pa imajo že pripravljene naprave za vključevanje programov iz bodočih DBS ali »satelitov za neposredno sprejemanje«. Obdobje teh se bo z izstrelitvijo nemškega in francoskega satelita po zadnji napovedi začelo še letos. Gorenje Elrad kot specializirana in največja proizvodna delovna organizacija za antensko opremo je začela sočasno z razvojem te tehnike v svetu opremljati kupce v Jugoslaviji z omenjenimi sistemi. Danes je že v več občinah in krajevnih skupnostih nameščenih veliko antenskih priključkov za sisteme SAN, CATV oz. KRS in z dodatki za sprejem programov prek satelitov.

Priloženi zemljevid Jugoslavije z razdelitvami po občinah kaže, koliko priključkov že obratuje in kje vse naprave še nameščajo ali pa potekajo pogovori za začetek del.

4. SPREJ. ANT. SISTEM SLK SESTAVNI DELI KRS: 2. GLAVNA POSTAJA 3. KABELSKI RAZD. SISTEM

Vprašalnik

Sem zainteresiran za CATV

Ime in priimek

Naslov

Krajevna skupnost

Pripravljen sem strokovno in organizacijsko pomagati pri izgradnji CATV 1. da 2. ne

V zvezi s CATV me zanima še:

.....

.....

.....

PTT) mogoče potegniti po že obstoječih in novih PTT zemeljskih in zračnih vodih, te priložnosti skorajda ne bi smeli zamuditi. Za soglasja poskrbi PTT, prav tako pa bi sodelovanje s PTT omogočilo racionalizacijo stroškov. Zato velja razmisliti o priključitvi na KRS tudi in predvsem tistim, ki bodo dobili nove telefonske priključke. O ceni priključka na KRS bi brez idejnega projekta in vsaj grobe finančne konstrukcije težko govorili, ob optimalnem številu priključkov pa bi bilo to obremenitev družinskega proračuna s CATV mogoče primerjati s stroški za telefonski priključek (ob možnosti obročnega odplačevanja).

Da bi dobili vsaj približno sliko možnih naročnikov na CATV, izpolnite vprašalnik in ga pošljite na naslov: OK ZSMS (iniciativni odbor za CATV), Šeškova 14, Ribnica

Člani iniciativnega odbora: Lavrič Prvin, Nosan Matjaž, Hafnar Stane.

Pomlad

Ptička poje na drevesu,
ptička poje pesem cvetu,
ptička poje, žvrgoli,
se pomladi veseli.

Alenka Hren,
4. raz. COŠ Dolenja vas

Mamica kuha, pere, lika
rada me ima.
Kadar ima čas,
se z mano igra.

Žjutraj, ko grem v šolo,
me zbudi,
da njena hčerka
šole me ramudi.

Vem, da me
doma čaka mamica,
ki zame skoli in se
z menoj veseli.

Fajana Lortik
OŠ Loški potok 3r.

Dežela Senuharija

Nekega dne so se očka, Tinka in Jože pogovarjali. Naenkrat je oče rekel: "Beljal voje bom v deželo Senuharijo." Tinka in Jože sta bila takoj zafro.

Drugo jutro so šli v deželo Senuharijo z avionom. Ko so prileteli, si ojedeli deželo. Tinka in Jože sta hitro stekla, se opicam in jih spraševala, če lahko vžameta banani. Ptice niso slišale, ker so spale. Banane pa so našle med ograjo. Tinka in Jože sta si rekla, da jih bosta vzela. Nenadoma pa se zbudi opica in reče: "Morata čakati toliko časa, da banana pade na tla. Me vedno čakamo, ko spimo, da nam padejo v usta." Tako je pri nas v deželi Senuhariji. Potem sta šla naprej. Trečala sta leva. Čuklila sta si, da jima bo kaj naredil, pa je šel kar naprej. Ko so si vse ojedeli, so šli domov. Prišli so ponoči. Doma so si spat. Med spanjem je Jožeta nosila luna. Šel je skozi vrata v dnevno sobo in šel v omario. V omari pa je raspal.

Žjutraj pa je mamica zlicala Jožeta, kaj je. Iskala ga je vse povsod. Tudi pa je našla in mimo spal v omari.

Mija Bečala 4. r. COŠ Dolenja vas

Moj prosti čas

Ko pridem iz šole, najprej napišem domačo nalogo. Včasih se kaj pospravim, potem pridem iz službe mamica in očka. Zatem se začne moj prosti čas. Vozim se z kolesom, s prijatelji in prijateljicami se igramo, včasih pa grem s sestrico na sprehod. Kljub temu pa je slabo vreme, berem knjige in gledam televizijo.

Lidija
Debeljak

3. r.
OŠ Loški potok

Moja sestra

Moji sestri je ime Marjetka. Je srednje velike postave. Ima lepo kratko frizuro. Rada se oblači športno. Pri nakupovanju oblek je zelo izbirična. Rada obleče kaj posebnega, vendar ji tega mamica ne pusti. Tudi naliči se.

Zelo hitro se razjezi, posebno če ni pospravljeno. Njen hobi je glasba. Rada jo poslušata in pleše. Hodi v disko, tudi na veselice gre rada. V šoli je zelo pridna. Marljivo in vztrajno se uči. Čeprav je prikupna, se ne da zapeljati vsakemu fantu.

Hodi v tekstilno šolo. Tam se učijo šivati vse vrste oblek, bluz, hlač itd. Tudi meni šiva hlače, bluze in krila. Pri šivanju oblačil potrebuje mir in tišino, zato zelo hitro naredi lep izdelek. Imam jo rada, a zgodi se, da se včasih grdo skregava. Takrat naju pomirita mami ali brat Jože. Zelo rada je pizzo s šampinjoni. Ne mara pa domačih jedi. Zato velikokrat kriči, da ne znamo kuhati. To mene zelo razjezi in jo včasih udarim, a mi je potem žal.

Mojca Mohar, 7. razred
OŠ dr. Antona Debeljaka Loški potok

Vprašanja kmetijcem

Zadnjih nekaj let smo večkrat zasedli v kmetijskih poročilih ali usmeritvah o kmetijskem razvoju naših krajev tudi načrtovanje živinorejske farme v Grčaricah. Vemo, da so v povojnih desetletjih precej kmetijskih zemljišč v tej vasi porasli gozdovi in s tem so se pogoji kmetovanja (in živinoreje) spremenili. Vemo pa tudi, da je pred vojno imelo blizu 70 gračar-

Ker pa imajo Grčarice (katastrsko) precej (družbene) zemlje, primerne za obdelovanje oziroma pašo in košnjo, se je zdela smiselna in izvedljiva zamisel o organiziranju živinorejske farme. Tri ali štiri leta so, kar je na začetku vasi zrasel velik zidan hlev, zrasla je stanovanjska hiša, novi farmar Šolaja je otrebil grmovja velike površine, jih razril z buldozerjem in

Slovenija

skih gospodarstev vsaj po eno živinčje, raje več, da so imeli precej konj in drugih domačih živali in da so se ljudje v pretežni meri preživljali s plodovi zemlje in dobrinami gozdov. Sedanji Grčavljani po najboljših močeh obdelujejo zadnje proste zaplate zemlje za vsakdanji krompir in solato, saj kaj drugega spriči spremenjenih vremenskih razmer in številne divjadi ne obrodi oziroma dozori.

poskušal spremeniti v donosne travnike. Tudi nekaj živine se je znašlo v hlevu in na pašnikih, krajani pa so morali bodočemu pašniku prepustiti prenekatero dosedanje krompirišče in se preseliti, če so hoteli pridelati krompir, na ledino.

V zadnjih mesecih je bilo čutiti, da se s farmo nekaj dogaja in nazadnje je kar prenehala obstajati. Živine ni več,

Mislím, da ga pozna skoraj vsak krajan ribniške občine. Prepričan sem, da ni vasi, zaselka ali hiše, da še ni bil tam.

To je Jože Kalister, doma iz vasi Lipovec. Rojen je na Notranjskem v vasi Prestranek. Zaposlen je kot šofer reševalnega avtomobila pri ZD Ribnica že 6 let.

Ko sem ga povprašal, česa se najbolj boji, odvrne, da ne pozna strahu. »Pri nas,« pravi, »je treba samo hitro in pravilno ukrepati. Včasih so tudi minute važne.«

Z avtomobilom je zelo zadovoljen, hvaležen je tudi ribniškemu Riku in Inlesu za nabavo zvočnih siren.

Edino, kar bi rad pozimi, je, da bi mu do hiše spluzili sneg. Mislím, da mu bo ekipa za pluzenje snega to željo uresničila.

Zaželimo mu veliko sreče za volanom, da bo občane, pomoči potrebne čim prej in varno pripeljal do ZD ali bolnišnice.

FOTO: Tone Marinšek

Farma Šolaja v Grčaricah, zgrajena na eni najlepših gradbenih lokacij v vasi. Kaj bo z njo in kaj z zemljo ter družbenimi sredstvi, vloženimi vanjo? Morder francoski pregovor pravi: »Cultiver le sol, c'est servir la patrie! — Obdelovati zemljo pomeni služiti domovini. Pregovor razumemo tudi v našem jeziku in v naših razmerah.

REŠETO

Glasilo Socialistične zveze delovnega ljudstva Ribnica. Izhaja enkrat mesečno oziroma desetkrat letno v nakladi 4.000 izvodov. Ureja uredniški odbor v sestavi: France Grivec, glavni in odgovorni urednik, Uroš Bregar, tehnični urednik, Miran Košmrlj, Janez Mihelič, France Lapajne, Andrej Rus, Janez Gorše, Matjaž Nosan, Ciril Andoljšek. — Uredništvo: OK SZDL Ribnica, 61310 Ribnica, Šeškova 14, telefon 861-274 ali 861-067. — Priprava za tisk: DIC — TOZD Grafika Novo mesto, Tisk: Orbital, Ljubljana

ljudje pa, ki stvari bolje poznajo oziroma zadevo videvajo dan za dnem, zmigujejo z rameni, češ saj smo vedeli.

Ne vemo odgovorov na številna vprašanja občanov, tudi ne poznamo vseh možnih vprašanj, odgovorov pa nismo vnaprej iskali pri tovariših, ki o zadevi morda vedo kaj več. Javno sprašujemo v imenu občanov kmetijsko zadrugo in zemljiško skupnost, kakšna je usoda farme Šolaja v Grčaricah, koliko družbenega denarja je vložena vanjo, kaj z zemljišči, objekti, živino in sploh farmo v prihodnje. V naslednjem Rešetu bomo odgovore objavili.

Spet pesem v Dolenji vasi

Odbor za glasbeno dejavnost pri občinski zvezi kulturnih organizacij je pred nekaj dnevi razpravljal o usodi srečanj pevskih zborov v Dolenji vasi. Doslej so se pevski zbori iz občin Ribnica in Kočevje (in lani prvič tudi iz Velikih Lašč) srečali na tradicionalnih pevskih revijah v Dolenji vasi že trinajstkrat. Vseh trinajst srečanj je organiziralo kulturno društvo F. Zbašnik Dolenja vas. Poslej naj bi bila organizacija pevskih srečanj skrb zveze kulturnih organizacij, srečanja pa naj bi bila še naprej v DC 16 v Dolenji vasi.

Letos se torej pripravlja štirinajsto srečanje. Povabljeni k sodelovanju so vsi pevski zbori iz obeh občin in Velikih Lašč in še posebej vsi ljubitelji domačega zborovskega petja. Srečanje naj bi bilo v soboto, 28. maja v Dolenji vasi.

Obvestilo hišnim svetom

Na seji sveta naselja Trg Veljka Vlahoviča s predstavniki komunalnega podjetja, izvršnega sveta občine ter DPO, ki je bila 25. 2. 1988 v Gozdarskem domu, smo ugotovili, da stanovalci nimamo pravega nadzora nad uslugami, ki nam jih nudi komunalno podjetje Komunala Ribnica. Zaradi tega je prišlo do medsebojnega nezaupanja, katerega posledica je bila nedavna prekinitve ogrevanja.

Na tej seji je bilo prisotnih 12 članov sveta naselja (od skupaj 17 predsednikov hišnih svetov). Svet naselja je z namenom, da bi v prihodnje enotneje zastopali interese stanovalcev, izvolil **izvršni in nadzorni odbor** v naslednji sestavi: Nosan Janez TVV 13 — predsednik izvršnega odbora, Marinšek Cveto TVV 14 — član izvršnega odbora, Jakšič Evgen TVV 5 — član izvršnega odbora in pred. nadz. odb., Orel Nuša TVV 6 — član nadz. odb. in Lapajne Franc TVV 8 — član nadz. odb.